

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Полицијска средства принуде

(мастер рад)

**Ментор
Др Дејан Вучетић**

**Студент
Марјан Савић
Број индекса: М008/14-УП**

Ниш, 2015.

САДРЖАЈ

---

1. Увод.....	1
2. Употреба физичке снаге	5
2.1. Садашња нормативна решења	7
2.2. Прошла нормативна решења	9
2.3. Будућа нормативна решења	12
3. Употреба службене палице	14
3.1. Садашње нормативно решење	15
3.2. Прошла нормативна решења	17
3.3. Будућа нормативна решења	19
4. Употреба средстава за везивање	21
4.1. Садашње нормативно решење	23
4.2. Прошла нормативна решења	24
4.3. Будућа нормативна решења	26
5. Употреба ватреног оружја	27
4.1. Садашње нормативно решење	28
5.2. Прошла нормативна решења	33
5.3. Будућа нормативна решења	35
6. Анализа употребе физичке снаге и средства за везивање на практичном примеру из праксе	38
7. Анализа интервјуа полицијских службеника о употреби средстава принуде	49
7.1. Проблем истраживања.....	49
7.2. Предмет, циљ и значај истраживања	49
7.3. Узорак испитаника.....	51
7.4. Анализа истраживања.....	51
8. Закључак	63
Литература	65
Сажетак и кључне речи	68
Abstract and key words.....	70
Биографија	72

1. Увод

„Свако има право на живот, слободу и безбедност личности.“¹

О употреби средства принуде постоји прилично обимна литература из разлога јер је то најнепосреднији израз државне власти према правно потчињеним грађанима и, истовремено, најоштрији облик задирања у права грађана. Правним актима Републике Србије је одређено да само државни органи управе имају право да примене принуду, а изузетно то може и грађанин у унапред законом предвиђеним ситуацијама. У оба случаја принуда се примењује када су исцрпљена сва друга правна средства и то законито, суздржано, сразмерно и са претходним упозорењем да ће се принуда употребити ако је у датој ситуацији могуће.

У нашем правном поретку можемо да правимо разлику између мера принуде и средстава принуде. „По правилу, и мере се непосредно примењују и средства се непосредно употребљавају. Стога би се и могло закључити да је непосредна принуда дејство на лица или предмете путем примене мера принуде и употребе средстава принуде. Иако дејство може бити усмерено и на предмете, овлашћење је увек усмерено на лица, било непосредно, било посредно, тј. преко предмета на које се непосредном принудом делује.“²

Закон о полицији и други извршни прописи дају овлашћење полицијским службеницима за употребу појединих средства принуде. Правни извори од значаја за средства принуде и њихову примену су: Закон о полицији објављен у Службеном гласнику број 101/05, 63/09 – одлука УС, 92/11 и 64/15, као системски закон, најважнији је извор права за рад полиције, Правилник о техничким обележјима и начину употребе средстава принуде објављен у Службеном гласнику број 19/2007 и 112/2008, као правни акт ниже правне снаге који је донет на основу Закона о полицији и који га додатно прецизира и разрађује у делу средстава принуде, и Обавезна инструкција о начину извештавања и оцењивања

---

¹ Универзална декларација о људским правима, члан 3, <http://www.sostelefon.org.rs/zakoni/12.%20Univerzalna%20deklaracija%20o%20ljudskim%20pravima.pdf>, приступљено дана 01.11.2015. године.

² С. Милетић, С. Југовић, Право унутрашњих послова, Криминалистичко –полицијска академија у Београду, Београд, 2009, стр. 235-236.

оправданости и правилности употребе средстава принуде у МУП-у, донесена од стране министра унутрашњих послова на основу поменутог правилника 2007. године са изменама и допунама 2013. године, којом се уређује поступак извештавања и оцењивања оправданости и правилности употребе средстава принуде.

Средства принуде најчешће употребљавају униформисани полицијски службеници који извршавањем својих свакодневних послова и задатака долазе у непосредан контакт са грађанима. Према важећем закону о полицији, постоји једанаест средстава принуде, а то су: физичка снага, службена палица, средства за везивање, специјална возила, службени пси, службени коњи, средства за запречавање, уређаји за изbacивање млазева воде, хемијска средства, посебне врсте оружја и експлозивних средстава и ватрено оружје. Нека средства принуде, као што су специјална возила, службени пси, службени коњи, средства за запречавање, имају ширу намену од њихове употребе као средстава принуде.

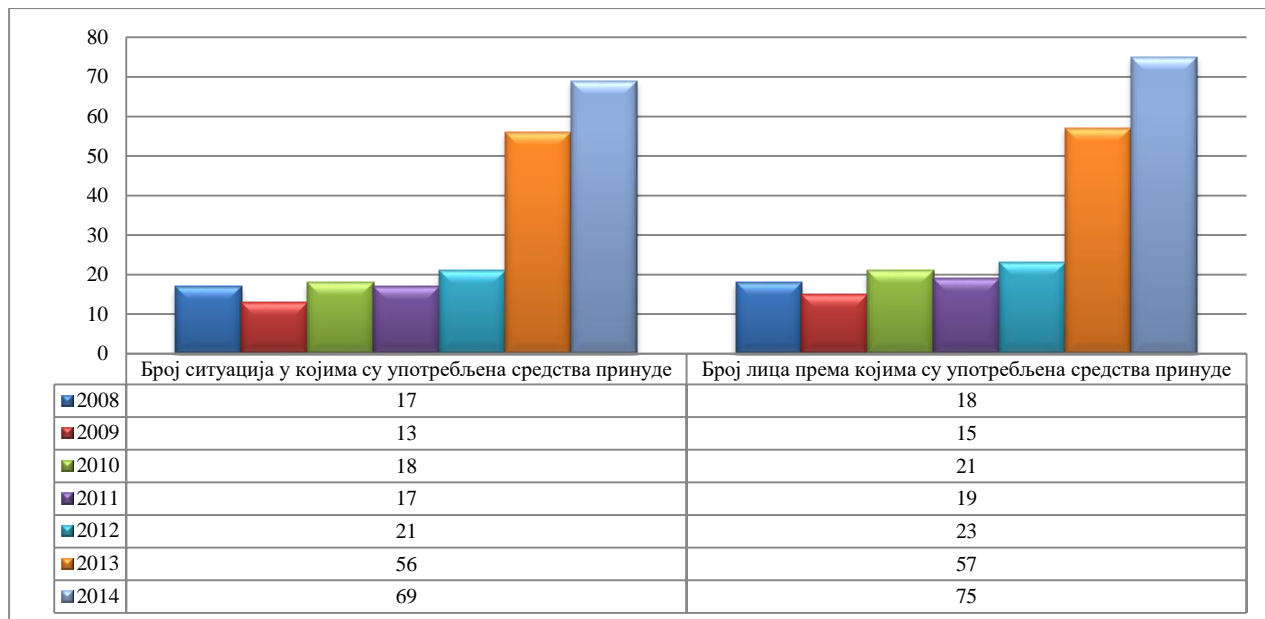
У сваком тренутку приликом примене средстава принуде дужности су очување људских живота, проузроковање што мање повреда и материјалне штете, као и осигурање помоћи повређеном или угроженом лицу и обавештавање његових најближих о догађају, што је прописано чланом 84. важећег Закона о полицији из 2006. године.

О свакој употреби средстава принуде законска обавеза полицијског службеника је да у писаном облику поднесе извештај надређеном што је пре могуће, а најкасније 24 часа од употребе, што у пракси није случај, већ се извештај о свакој употреби подноси одмах а најкасније по завршетку смене. Овај извештај садржи податке о средству принуде и против кога је употребљено, законске разлоге и основ и друге чињенице и околности које могу имати утицај на оцену оправданости и правилности употребе средстава принуде. Оцењивање врши старешина који је за то овлашћен од стране министра унутрашњих послова и који у случају утврђивања неправилне и неоправдане употребе средстава принуде предлаже директору полиције предузимање законом утврђених мера.

У овом раду се најпре говори о испуњености правних основа за употребу сваког појединачног основног средстава принуде са освртом на могућности унапређења правних прописа који их регулишу. У склопу овог дела прави се поређење важећих правних прописа којима је регулисана примена сваког основног средстава принуде са последњим правним

прописима који су важили до ступања на снагу Закона о полицији 01. јануара 2006. године и са Нацртом закона о полицији који је у припреми. Такође, код сваког појединачног основног средства принуде анализира се стање њихове употребе у Полицијској испостави Крушевац за временски период од 2008. до 2014. године. У другом делу рада анализа се употребе физичке снаге и средства за везивање на практичном примеру из праксе. Својом комплексношћу и дужим временским трајањем са више употребљених средстава принуде од стране више полицијских службеника дат пример доприноси бољем разумевању и увиђању добрих и лоших страна приликом употребе средстава принуде. И на крају, у раду је анализиран интервју са полицијским службеницима чији је предмет истраживања био усмерен ка мерењу знања, искуства, информисаности, процене и мишљења о нормативним актима, начину поступања у реалним ситуацијама, извештавању и настави односно њиховој обуци. Циљ овог истраживања је унапређење знања полицијских службеника и тражење и доношење адекватних нормативних решења којима би, са што мање штетних последица по грађанске слободе и права, полицијски службеник извршио службени задатак.

Иако наш Закон о полицији, који је ступио на снагу 01. јануара 2006. године, овлашћује на примену широког спектра средстава принуде у Полицијској испостави Крушевац у седишту ПУ није забележен ниједан случај употребе других средстава принуде осим физичке снаге и средстава за везивање, који су и најчешћи, као и службене палице и хемијских средстава у неколико ситуација. У табели број 1. види се да у временском периоду од 2008 године до краја 2012 године нема великих одступања у броју случајева употребе средстава принуде и лица према којима су та средства примењена. Такође, видимо да нема много случајева употребе средстава принуде током године без обзира на ово одступање током последње две године анализираног периода.

Табела број 1.

(Подаци из службене евиденције Полицијске испоставе Крушевац за наведене године)

Намеће се питање зашто је тако велики пораст од преко 100% у 2013. и 2014. години у односу на претходних пет година. Да ли је то из страха према примени новог закона о полицији или незнања полицијских службеника? Да ли је можда закон о полицији недовољно јасан или је можда утицај фактора унутрашње и спољашње контроле? До одговора на ова питања доћи ћемо даљом анализом употребљених средстава принуде.

2. Употреба физичке снаге

Употреба физичке снаге као најлакшег средства принуде је само једана од више могућности постизања законитог циља. „Употреба силе је неопходан и неизбежан део дужности (овлашћења) припадника полиције. Припадници полиције се често суочавају са ситуацијама које захтевају употребу силе да би се обезбедила безбедност или спровођење правила и прописа.“³

Као што и сам Закон о полицији прописује, полицијски службеници приликом употребе физичке снаге односно употребе било ког средства принуде дужни су да чувају људске животе, проузрокују што мање повреда и материјалне штете, као и да осигурају да се помоћ повређеном или угроженом лицу што пре пружи и да се обавесте његови најближи.

Физичку снагу треба употребљавати само у оној мери која је неопходно потребна за постизање легитимног и законитог циља. „Овлашћено службено лице средства принуде употребиће само ако се на други начин не може извршити задатак и то суздржано и сразмерно опасности која прети законом заштићеном добру и вредности, односно тежини дела које се спречава или сузбија.“⁴

---

³ Ђ. Амановић, Теоријски основ употребе силе и ватреног оружја, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2003, бр. 3, стр. 8.

⁴ Закон о полицији РС, Службени гласник РС, бр. 101/05, 63/09 – одлука УС, 92/11 и 64/15, члан 84.

Табела број 2.

(Подаци из службене евиденције Полицијске испоставе Крушевац за наведене године)

Употреба физичке снаге у ПИ Крушевац, приказана у табели број 2, показује да у 2008. години имамо 27 употреба физичке снаге, од тога само 3 самостално, а 24 са средством за везивање. Прегледом извештаја, поднетих од стране полицијских службеника, можемо закључити да су приликом таквих интервенција поступали углавном полицијски службеници интервентне патроле који су користили специјално возило за довођење лица те нису употребљавали средство за везивање. Увидом у евиденцију употребе средстава за везивање за остале године из табеле долази се до истог закључка. То не би требало да буде пракса полицијских службеника, већ приликом довођења лица треба и поред примене физичке снаге применити и средство за везивање јер од таквог лица прети опасност од пружања отпора, покушаја напада или самоповређивања. Приликом смештаја лица у специјално возило, тачније у „бокс“ који се налази у задњем делу возила, лице може да се самоповреди током превоза и да то покуша да прикаже као повреду задобијену приликом примене физичке снаге. Зато треба бити опрезан са таквим лицима и везати лице према тактичким правилима поступања у таквим ситуацијама. Приликом изласка неvezаног лица из специјалног возила постоји већа опасност од напада на полицијске службенике него у ситуацијама када је лице везано. Обзиром да је већ према њему примењивана физичка снага треба све време с великим опрезом обраћати пажњу на такво лице, јер не значи да ако је престало са нападом или пружањем отпора да то неће поновити у даљем поступању.

2.1. Садашња нормативна решења

Употребом физичке снаге, у смислу Закона о полицији, сматра се употреба различитих захвата борилачких вештина или њима сличних поступака на телу другог лица, којима је циљ одбијање напада или савлађивање отпора лица уз наношење најмање штетних последица.⁵ „Императивним нормама Закона о полицији предвиђено је да примена полицијског овлашћења мора бити сразмерна потреби због које се предузима и да не сме изазвати веће штетне последице од оних које би наступиле да полицијско овлашћење није примењено. Налог законодавца је и да се између више полицијских овлашћења мора применити оно којим се задатак може извршити са најмање штетних последица и губљења времена.“⁶ Сагласно принципу сразмерности, при употреби физичке снаге полицијски службеник ће применити захват или други блажи поступак на телу другог лица ако оцени да тако може да одбије напад или савлада отпор лица, а ако то не оцени могућим примениће ударац, бацање или другу вештину одбране или напада применом које постоји повећана могућност наношења телесних повреда по лице над којим се примењује. У правилнику о техничким обележјима и начину употребе средстава принуде, чланом 4, физичка снага је дефинисана као „вештина одбране или напада која се састоји од примене захвата, бацања, ударца или друге вештине којом се на послушност приморава лице које својим поступком онемогућава извршење полицијског посла или које напада полицијског службеника, лице које обезбеђује полицијски службеник или друго лице или објекат“. Разлика која је очигледна из законског и одређења из правилника је у чему се састоји примена физичке снаге. Закон, за разлику од правилника, рестриктивније дефинише употребу физичке снаге као „различити захвати борилачких вештина или њима сличних поступака на телу других лица“, али нигде не употребљава појам ударац или бацање што је много тежи поступак и много веће задирање у права лица у односу на захват. Да ли правилник даје већа и шира овлашћења или само детаљније разрађује закон чему и служи? Да се овакве недоумице не би појављивале правилник је морао да појам захват дефинише не употребљавајући исти појам за његово дефинисање због чега долази до проблема у његовом схватању.

---

⁵ Закон о полицији РС, Службени гласник РС, бр. 101/05, 63/09 – одлука УС, 92/11 и 64/15, члан 88.

⁶ С. Милетић, С. Југовић, Право унутрашњих послова, Криминалистичко –полицијска академија у Београду, Београд, 2009, стр. 153.

У даљем тексту истог члана Закона о полицији законодавац дефинише појам напада и отпора како не би дошло до погрешног тумачења законског текста као и одређивања граница употребе физичке снаге. Напад је дефинисан као „свака радња предузета да се нападнути повреди или лиши живота, да се насилно уђе у објект или простор око објекта у који је улаз забрањен или да се овлашћено службено лице омете или спречи у извршењу службене радње“.⁷ Напад као опасност за лице према коме је усмерен прописан је као кривично дело Ометање овлашћеног службеног лица у обављању послова безбедности или одржавања јавног реда и мира у члану 23. Закона о јавном реду и миру и гласи „ометањем службеног лица сматра се вређање, злостављање, претња нападом, покушај напада на чак и *напад*, као и сваки други начин који омета овлашћено службено лице“⁸ и у члану 323. Кривичног законика који гласи „*ко нападне или прети да ће напасти* службено лице у вршењу службене дужности“⁹. У оба кривична дела примећујемо да се претња нападом појављује као једна од радњи извршења кривичног дела. Полицијски службеник ће и у тим ситуацијама моћи да употреби средства принуде али то неће бити одбијање напада већ ће то бити савладавање активног отпора. Поставља се питање да ли ће полицијски службеник моћи да примени физичку снагу када га лице према поменутом члану 23. ЗОЈРМ вређа док обавља службену радњу обзиром да је то по истом закону ометање овлашћеног службеног лица у обављању послова безбедности или одржавања јавног реда и мира. Мишљења сам да би полицијски службеник у овој ситуацији могао да примени средства принуде под условом да претходно упозори лице ако је то у датом моменту могуће и ако тиме неће довести у питање извршење службене радње.

Најзад, употреба физичке снаге могућа је и ради савлађивања отпора лица. Отпором се сматра свако супротстављање законитим мерама и радњама које полицијски службеник предузима у складу са законом. Закон је поделио отпор на активан и пасиван које дефинише у односу на чињење. Пасиван отпор се врши нечињењем односно „оглушивањем или заузимањем клечећег, седећег, лежећег или сличног положаја“¹⁰, а активан отпор чињењем

---

⁷ Исто, члан 88.

⁸ Закон о јавном реду и миру, Службени гласник РС, бр. 51/92, 53/93, 67/93, 48/94, 85/05 и 101/05, члан 23.

⁹ Кривични законик, Службени гласник РС, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 и 108/2014, члан 323.

¹⁰ Закон о полицији РС, Службени гласник РС, бр. 101/05, 63/09 – одлука УС, 92/11 и 64/15, члан 88.

односно „заклањањем или држањем за лице или предмет, отимањем, стављањем у изглед да ће се лице напасти, или предузимањем сличне радње“¹¹.

„Полицијски службеник има право да употреби физичку снагу ради савлађивања отпора лица које ремети јавни ред, које треба довести, задржати или ухватити, као и ради одбијања напада од себе или напада на друго лице или на објекат или простор који обезбеђује.“¹² Оваквим одређењем из Правилника непотребно се набрајају послови и ситуације у којима полицијски службеник може да употреби физичку снагу јер је довољно јасно законско одређење где јасно стоји као основ за употребу савлађивање отпора или одбијање напада.

„Полицијски службеник дужан је да престане са употребом физичке снаге кад престане отпор, односно напад.“¹³

2.2. Прошла нормативна решења

Правилник о условима и начину употребе средства принуде¹⁴ из 2004. године, који је престао да важи доношењем Правилника о техничким обележјима и начину употребе средстава принуде 2007. године, у члану 1. дефинише услове употребе средства принуде уопште, и то на следећи начин. „Овлашћено службено лице Министарства унутрашњих послова има право да употреби законом утврђена средства принуде према лицу које је затечено у вршењу кривичног дела, савладавања отпора лица које нарушава јавни ред и мир или које треба привести, задржати или лишити слободе у законом утврђеним случајевима, ради одбијања напада од себе, другог лица или објекта који обезбеђује, ради спречавања бекства лица лишеног слободе, лица које примењује силу или прети да ће непосредно применити силу.“ А то значи да „право ОСЈ на употребу средства принуде постоји у случајевима:

- хватања на делу (затицања лица у вршењу КД),
- савладавања отпора (ЈРМ, привођење, задржавање или лишење слободе),

---

¹¹ Исто

¹² Правилник о техничким обележјима и начину употребе средстава принуде, Службени гласник РС, бр. 19/07, 112/08 и 115/14, члан 6.

¹³ Исто

¹⁴ Правилник о условима и начину употребе средства принуде, Службени гласник РС, бр. 133/04, члан 1.

- одбијање напада (од себе, другог лица или објекта),
- спречавање бекства (лишеног слободе, нападача или лица које прети).¹⁵

Право ОСЈ да употреби средства принуде, дефинисана на овај начин у прошлом нормативном акту, односило се на сва средства принуде. Важећим нормативним решењима на потпуно другачији начин је одређен општи услов за употребу средстава принуде тако да ће ОСЈ употребити средства принуде *само ако на други начин не може да изврши службени задатак*. Мишљења сам да је важеће решење боље због тога што се општим ограничењима или овлашћењима за употребу средства принуде не могу предвидети све животне ситуације у којима полицијски службеници поступају, већ је важно одредити услове и начине употребе за свако појединачно овлашћење и опште принципе као што је одређено важећим Законом о полицији.

Прошли правилник дефинисао је физичку снагу као „примену захвата, бацања, удараца и других вештина одбране и напада“¹⁶. „У питању је примена стручних знања и вештина које припадници органа унутрашњих послова стичу у према посебном Програму МУП РС о специјалном физичком образовању, а не употреба „сирове“ физичке снаге. Поседовање специјалних физичких знања и вештина је неопходно за нормално обављање веома ризичне полицијске професије у савременим условима (...).“¹⁷

ОСЈ, према прошлом правилнику, има право да употреби физичку снагу ради:

- спречавања бекства,
- савладавања отпора или
- одбијања напада.

Важећа правна регулатива из ове области не регулише појам бекства за разлику од прошлог које под бекством сматра „свако удаљење или покушај удаљења са места на које је ОСЈ наредило лицу да се налази.“¹⁸ У прошлом нормативном решењу употреба физичке

¹⁵ Ж. Никач, Нови правилник МУП РС о условима и начину употребе средства принуде, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2005, бр. 4, стр. 593.

¹⁶ Правилник о условима и начину употребе средства принуде, Службени гласник РС, бр. 133/04, члан 3.

¹⁷ Ж. Никач, Нови правилник МУП РС о условима и начину употребе средства принуде, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2005, бр. 4, стр. 595.

¹⁸ Правилник о условима и начину употребе средства принуде, Службени гласник РС, бр. 133/04, члан 1.

снаге била је могућа „ради спречавања бекства, што значи да је довољан и покушај бекства, а то је фактичко питање чија процена зависи од конкретних околности сваког појединачног случаја.“¹⁹ Важеће законодавство иде корак даље и из права на употребу физичке снаге изопштава појам бекства, јер је то један део пасивног отпора. Бекство је супротстављање законитим службеним мерама и радњама које се врши оглушивањем.

Поређењем дефиниције отпора и напада важећег и претходног нормативног акта који их дефинише долазимо до закључка да су у потпуности исте, с тим да је до ступања на снагу важећег Закона о полицији дефиниција отпора и напада била подзаконска категорија регулисана поменутиим Правилником о условима и начину употребе средстава принуде.

„Према лицима млађим од 14 година, очигледно болесним и изнемоглим лицима, тешким инвалидима и женама чија је трудноћа видљива, физичка снага и службена палица могу се употребити само ако неко од тих лица ватреним оружјем, оруђем или другим опасним предметом угрожава живот овлашћеног службеног лица или другог лица.“²⁰ За разлику од претходног решења важећи закон није одредио овакво ограничења код употребе физичке снаге, тј. физичка снага може да се употреби према овим лицима а да та лица не угрожавају животе ватреним оружјем, оруђем или другим опасним предметом. Из наведеног закључује се да је важеће решење боље са аспекта полицијских службеника јер у случајевима где неко од ових заштићених категорија лица не поступа по законитим наређењима полицијског службеника односно где је потребно савладати отпор или одбити напад, а при том није угрожен било чији живот, полицијски службеник моћи ће законито у датим ситуацијама да заврши почето поступање.

Анализом прошлог и садашњег нормативног одређења употребе физичке снаге можемо да закључимо да важећа правна регулатива није много унапређена у односу на прошлу. Највидљивије је што ни важећи Закон о Полицији из 2006. године и Правилник о техничким обележјима и начину употребе средства принуде из 2007. године не дефинише заједнички, општи, услов за употребу средства принуде као прошли правилник, тј. одређује

---

¹⁹ С. Милетић, Полицијско право, Полицијска академија у Београду, Београд, 2003, стр. 237.

²⁰ Правилник о условима и начину употребе средстава принуде, Службени гласник РС, бр. 133/04, члан 6.

га Закон о полицији врло екстензивно на следећи начин: „овлашћено службено лице употребиће средства принуде само ако се на други начин не може извршити задатак“²¹.

2.3. Будућа нормативна решења

Нацртном Закона о полицији чланом 110. под употребом физичке снаге „сматра се употреба различитих захвата борилачких вештина или њима сличних поступака на телу другог лица којима се присиљава на послушност када су за то испуњени законом прописани услови. Физичка снага може се употребити, ради одбијања напада, савлађивања отпора или спречавања самоповређивања лица.“²² Можемо приметити да се већ код услова за употребу као нова категорија спомиње спречавање самоповређивања лица. Тиме поменути нацрт закона привидно прави корак напред ка заштити људских права и слобода у односу на прошла нормативна решења. Неки писци сматрају, обзиром да је право на живот и телесни интегритет лично право које делује *erga omnes*, да се лицу не може ускратити право на самоубиство или самоповређивање, док други сматрају да треба спречити лице уколико до таквих покушаја дође али само правном регулативом адекватном друштвеним интересима. Устав Републике Србије у члану 24. Одређује људски живот као неприкосновену а право на физички интегритет као неповредиву категорију што даје предуслов и законског прописивања њихове заштите. Такође, и у нацрту поменутог закона у члану 30. наведено је као један од полицијских послова „безбедносна заштита живота, права и слобода грађана, заштита имовине, као и подршка владавини права“²³, што нам даје легитимитет за употребу средстава принуде ради спречавања самоповређивања.

Као што је речено, један од услова за примену физичке снаге у Нацрту наводи се спречавање самоповређивања што га разликује у односу на важећи закон, али то не значи да је ово решење донело неку новину. У ствари спречавање самоповређивања може бити један од начина вршења пасивног отпора а разлог за употребу средстава принуде је супротстављање законитим службеним мерама и радњама, а које су уперене на заштиту живота и телесног интегритета, а које се врши оглушивањем. Такође спречавање

---

²¹ Закон о полицији РС, Службени гласник РС, бр. 101/05, 63/09 – одлука УС, 92/11 и 64/15, члан 84.

²² Нацрт закона о полицији, < <http://www.mup.gov.rs/cms/resursi.nsf/nacrt-ZOP-cir-301115.pdf> >, приступљено дана 20.12.2015. године.

²³ Нацрт закона о полицији, < <http://www.mup.gov.rs/cms/resursi.nsf/nacrt-ZOP-cir-301115.pdf> >, приступљено дана 20.12.2015. године.

самоповређивања могли би смо подвести и под активни отпор, у зависности од конкретне животне ситуације, а разлог за то је као и код пасивног отпора, супротстављање законитим службеним мерама и радњама, а који се врши држањем за предмет којим се ставља у изглед да ће се лице повредити. Тако да је гледајући овако на отпор, који је широко одређен, категорија самоповређивање, као услов за употребу средстава принуде, непотребна.

Према Нацрту закона о полицији чланом 110. полицијски службеник имаће право да употреби физичку снагу према лицу ради:

- одбијања напада,
- савлађивања отпора, и
- спречавања самоповређивања.

Напад и отпор преузети су као основ примене из важећег закона што указује на то да су оба појма свеобухватно добро дефинисана.

„Физичка снага употребљава се у складу са правилима вештине самоодбране, а са употребом се престаје чим престане напад или отпор лица према којем је употребљена“²⁴, и ова законска одредба је остала непромењена у односу на важећи закон.

Мишљења сам да законски текст треба да гласи:

„Употребом физичке снаге сматра се употреба вештина одбране или напада која се састоји од примене захвата, бацања, удараца или других поступака на телу другог лица, којима је циљ одбијање напада или савлађивање отпора лица уз наношење најмање штетних последица.“

Оваквим дефинисањем употребе физичке снаге избегле би се све недоумице које се појављују код овлашћених службених лица приликом примене овлашћења, старешина приликом оцене оправданости као и у судским поступцима. Оваквим одређењем сувишно би било доносити било какве правилнике који ближе одређују начин употребе физичке снаге.

---

²⁴ Исто.

3. Употреба службене палице

Средство принуде од ког могу настати веће последице по тело, у најтежим случајевима и живот лица према коме се примењује јесте службена палица. Из ових разлога се у пракси најчешће избегава употреба овог средства принуде што показују и статистички подаци из овог рада.

Службена палица се не употребљава само за задавање удараца лицу, већ и за блокове и потискивање. „У зависности од тога који део тела штите, блокови се деле на високе, средње и ниске, а у зависности од места ка коме се усмеравају ударци се деле на усмерене у надлактицу, натколеницу и потколеницу, као и ударце од себе усмерене у надлактицу и натколеницу.“²⁵

Најчешћа употреба службене палице је ради одбијања напада од себе или другог лица и приморавања таквог лица на послушност у даљем поступању. Приликом употребе службене палице полицијски службеник је дужан да води рачуна да са што мање последица по лице, према коме се средство принуде примењује, постигне законити циљ.

У полицијској пракси занемарљив је број случајева употребе службене палице за реализовање блокова приликом интервенције као и за реализовање потискивања лица. Уместо потискивања службеном палицом у модерној полицијској пракси најчешће се користе штитови којима се потискују лица односно „маса“.

---

²⁵ М. Благојевић, М. Допсај, Г. Вучковић, Специјално физичко образовање I, Полицијска академија, Београд, 2006, стр. 138.

Табела број 3.

(Подаци из службене евиденције Полицијске испоставе Крушевац за наведене године)

Из табеле број 3. види се да је до употребе службене палице долазило врло ретко и то од 2011-те године. Разматрајући појединачно сваки предмет употреба службене палице дошли смо до закључка да су оне у свим случајевима употребљене против психички болесних особа које је било тешко „савладати“ употребом физичке снаге. Према таквим лицима употребљавана су поред службене палице и физичка снага и средства за везивање како би се одбио напад или савладао отпор. Једино је у 2014-ој години у 6 случајева употребљена службена палица приликом успостављања нарушеног јавног реда на стадиону где се одигравала фудбалска утакмица. Из свега наведеног може се закључити да полицијски службеници нису употребљавали службену палицу без преке потребе или су је употребљавали али нису писали извештаје о њеној употреби.

3.1. Садашње нормативно решење

„У односу на раније прописе који појмовно нису одређивали службену палицу, јер се сматрало општепознатим да се ради о гуменим палицама које су традиционални део опреме полиције, нови Правилник из 2007. године у чл. 4-5. даје општа и ближа техничка обележја овог средства принуде. Службена палица се дефинише на следећи начин: службена палица

је палица израђена од смеше природног и вештачког каучука и прилагођена намени тако да њом на прописан начин могу да се наносе ударци и примењују захвати.“²⁶

Истим Правилником о техничким обележјима и начину употребе средстава принуде, чланом 5, су одређене следеће врсте палица које су у службеној употреби у МУП-у: *службена палица* – израђена од смеше природног и вештачког каучука, има у унутрашњости металну шипку којом се обезбеђује потребна чврстоћа и отпорност при употреби, има анатомски обликован рукохват да би се палица лакше носила и испод рукохвата има алку са гуртном ради сигурнијег руковања палицом, а њена је тежина 625 г, дужина 560 mm и пречник 30 mm; *службена палица – тонфа* – израђена од смеше природног и вештачког каучука, има у унутрашњости металну шипку и анатомски обликован рукохват, као и бочни рукохват дужине 14,3 mm, а њена је тежина 790 г, дужина 650 mm и пречник 30 mm; *службена палица за полицајца коњаника* – израђена је од дрвета пресвученог танким слојем гуме ("бамбус") и закачена је о седло коња да би јахач у случају потребе бранио коња кад га користи као средство принуде, а тежина ове палице је 430 г, дужина 920 mm (од тога је рукохват 300 mm) и пречник палице 45 mm (рукохвата - 55 mm).

Службену палицу је могуће употребити само ако блажи начини употребе физичке снаге не јамче успех или су неуспешни, из чега произилази да приликом одлучивања о употреби средства принуде није потребно употребити физичку снагу па њеним неуспехом прећи на примену службене палице већ је у датој ситуацији могуће одмах употребити теже средство принуде. Уз опште услове за употребу физичке снаге, одбијање напада и савлађивање отпора, законом су прописана ограничења у погледу могућности употребе службене палице и то као:

„- персонална, у смислу да се према лицима млађим од 14 година, очигледно болесним и изнемоглим лицима, тешким инвалидима и женама чија је трудноћа видљива, службена палица може се употребити само ако неко од тих лица ватреним оружјем, оруђем или другим опасним предметом угрожава живот лица. Службена палица се, у принципу, не

---

²⁶ Ж. Никач, Д. Јоксимовић, Средства принуде – нова законска и подзаконска решења МУП-а Републике Србије, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2008, бр. 1-2, стр. 97.

употребљава ни према лицу које пружа *пасивни отпор*, изузев ако такав отпор не може да се савлада на други начин.

- *функционална*, у смислу да ударци службеном палицом не смеју да се наносе у одређене пределе тела, као што су: глава, врат, кичмени стуб, грудни кош, трбушни зид, гениталија и зглобова, осим као крајња мера.²⁷

3.2. Прошла нормативна решења

Правилником о условима и начину употребе средстава принуде²⁸ из 2004. године полицајац је овлашћен да употреби службену палицу из истих разлога као и физичку снагу, тј. ради савладавања отпора или ради одбијања напада од себе, другог лица или објекта који обезбеђује, ако употребом физичке снаге није савладао отпор лица или ако процени да би употребом физичке снаге довео у опасност свој или живот других лица. Поређењем са садашњим важећим нормативним решењима видимо да је полицијски службеник могао да употреби службену палицу из истих разлога као и физичку снагу али само ако је употребио физичку снагу па није савладао отпор лица или процени да би употребом физичке снаге довео у опасност свој живот или живот других лица док важећим прописом службена палица може да се употреби ако су блажи начин употребе физичке снаге неуспешни или не јамче успех без обзира што није доведен у опасност живот. Из наведеног произилазе сличности и разлике.

Код прошлог правилника из 2004. године чланом 4. дефинисано је да ако употребом физичке снаге није савладао отпор лица може употребити службену палицу док садашњим нормативним прописом мало другачије регулисано али са истим циљем, да се службена палица може употребити ако су блажи начини употребе физичке снаге неуспешни. Код прошлог Правилника као услов за употребу службене палице морао је да претходи неуспешни покушај примене физичке снаге док се код важећих нормативних решења то не тражи већ је довољна процена полицијског службеника да су блажи начини употребе физичке снаге неуспешни или не јамче успех. Садашњи прописи користе скуп речи „блажи начини употребе физичке снаге“, што нам указује да полицијски службеник приликом

---

²⁷ Ж. Никач, Д. Јоксимовић, Средства принуде – нова законска и подзаконска решења МУП-а Републике Србије, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2008, бр. 1-2, стр. 98.

²⁸ Правилник о условима и начину употребе средстава принуде, Службени гласник РС, бр. 133/04.

интервенције не треба по сваку цену употребљавати физичку снагу иако је лице јаче од њега, већ може после краће, безуспешне и блаже употребе физичке снаге или процене, без употребе физичке снаге, одмах прећи на употребу службене палице. Такође, одређење услова за употребу службене палице није свеобухватно код претходног Правилника, јер одређује да се службена палица може употребити ако се није савладао отпор лица употребом физичке снаге, што није добро јер може да се деси да се одбија напад од себе или друго лице а да при том животи нису угрожени, што важећи пропис превазилази тиме што даје исте услове као и за физичку снагу, тј. одбијање напада и савладавање отпора.

Други део члана 4. поменутог правилника дефинише да полицијски службеник по процени може да употреби службену палицу ако би употребом физичке снаге довео у опасност свој или живот других лица, док важећи прописи дефинишу, као што је већ помињано, да ако блажи начини употребе физичке снаге не јамче успех. Из наведеног можемо да уочимо да као услов, код прошлог правилника, за употребу службене палице без претходне примене физичке снаге мора да постоји претходна процена полицијског службеника да употребом физичке снаге доводи у опасност свој или живот других лица. Овако нормативно решење је неприхватљиво због тога што полицијски службеник мора да претпостави какав ће напад на њега уследити ако крене да употребљава физичку снагу, што у већини реалних ситуација није могуће, затим мора претпоставити снагу лица, иако некад изглед лица слабије или средње грађе може у одређеним психичким стањима да одреагују врло снажно и тиме угрозе животе лица, и други разлози који се на месту интервенције полицијских службеника не могу увек сагледати. Нови прописи превазилазе и ову мањкавост прошлог прописа тиме што дефинишу да се може употребити службена палица ако блажи начини употребе физичке снаге не јамче успех.

Прошлим правилником, употребом службене палице сматрала се примена захвата и наношење ударца службеном палицом. Ударци службеном палицом наносе се у пределу великих група мишића руку и ногу. Новим прописима изопштена су места где се наносе ударци службеном палицом већ се то одређује негативно у односу на места где се не наносе

ударци. „Ударци службеном палицом не наносе се у пределу главе, врата, кичменог стуба, грудног коша, трбушног зида, гениталија и зглобова, осим као крајња мера.“²⁹

„Према лицима млађим од 14 година, очигледно болесним и изнемоглим лицима, тешким инвалидима и женама чија је трудноћа видљива, физичка снага и службена палица могу се употребити само ако неко од тих лица ватреним оружјем, оруђем или другим опасним предметом угрожава живот овлашћеног службеног лица или другог лица.“³⁰ Важећи прописи се свде на иста ограничења с тим што су наведена ограничења дефинисана само за употребу службене палице а физичка снага се може употребити без икаквих посебних ограничења. Још једна мањкавост прошлог прописа превазишла се новим.

„У случају пасивног отпора овлашћено службено лице употребиће службену палицу само ако оцени да употребом физичке снаге не може да савлада такав отпор.“³¹ Ово нормативно решење се није мењало.

3.3. Будућа нормативна решења

Нацртом Закона о полицији чланом 113. одређени су услови за употребу службене палице, ради одбијања напада или савлађивања отпора лица, ако је употреба физичке снаге безуспешна или се не може постићи законити циљ. Ово решење у односу на важеће нормативно решење разликује се у делу где је потребно да је физичка снага безуспешна ради одбијања напада или савлађивања бекства лица или не јамчи успех. Изостављен је врло важан придев „блажи начин употребе“ испред физичке снаге. Али то би можда и представљао проблем да у Нацрту нису предвиђена два нова средства принуде која се могу употребити ради одбијања напада или савлађивања активног отпора лица а то су распршивач са надражујућим средством и електромагнетна средства.

„Употребом службене палице сматра се задавање удараца или примена захвата на телу лица. Ударци службеном палицом не смеју се задати у пределу главе, врата, кичменог стуба, грудног коша, трбушног зида, гениталија и зглобова, осим ако су такви ударци

---

²⁹ Закон о полицији РС, Службени гласник РС, бр. 101/05, 63/09 – одлука УС, 92/11 и 64/15, члан 89.

³⁰ Правилник о условима и начину употребе средстава принуде, Службени гласник РС, бр. 133/04, члан 6.

³¹ Исто, члан 5.

неопходно потребни ради заштите живота и тела.³² У односу на важећа нормативна решења Нацрт се разликује у делу где се ударци могу задати и у законом заштићеним местима ако су такви ударци неопходно потребни ради заштите живота и тела. Важећим Законом о полицији они се могу наносити као крајња мера што је недоречено у односу на Нацрт.

---

³² Нацрт закона о полицији, < <http://www.mup.gov.rs/cms/resursi.nsf/nacrt-ZOP-cir-301115.pdf> >, приступљено дана 20.12.2015. године.

4. Употреба средстава за везивање

Када се испуне услови за употребу средстава за везивање полицијски службеник процењује да ли ће их у конкретној ситуацији употребити и да ли ће то бити формацијска средства за везивање (лисице) или неко од наменских средства за везивање.

„Да би се извршило везивање потребно је лице довести у позицију за везивање. Довођење лица у позицију за везивање може се реализовати издавањем наређења, комбинацијом издавања наређења и превентивног коришћења ватреног оружја и/или употребом физичке снаге.“³³ Лице које се везује може у потпуности да сарађује или да не сарађује тј. пружа отпор (активан или пасиван) или да изврши напад на полицијског службеника или друго лице. Ако лице не сарађује полицијски службеник ће најпре морати да одбије напад или савлада отпор адекватним средством принуде да би могао да употреби средства за везивање. У случају да лице сарађује полицијски службеник лакше ће и брже употребити средства за везивање ако процени да су у датој ситуацији потребне.

Када лице сарађује полицијски службеник свакако ће морати да води рачуна да кад год је могуће употребљава службене лисице као најадекватније формацијско средство принуде. Лице треба везати искључиво са рукама иза леђа чиме ће отклонити многе опасности због смањене покретљивости тела лица. Браву за деблокирање потребно је активирати ради евентуалног избегавања наношења повреда лицу прекомерним стезањем која би требало да буде усмерена према шакама лица које је везано као и брава за откључавање. Полицијски службеник требало би стално да проверава правилност стављених лисица на лицу.

Не улазећи у поступак везивања лица, можемо из наведеног закључити да је полицијски службеник, приликом везивања, док је лице везано и након скидања средстава за везивање, оптерећен одговорношћу за безбедност лица које је везано. Обзиром да патролу полиције која интервенише најчешће чине два полицијска службеника, која лице које је

---

³³ Г. Вучковић, Основна манипулација формацијским средствима за везивање – лисице, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2005, бр. 2, стр. 290.

везано најчешће доводи службеним возилом, један полицијски службеник из патроле има обавезу поред поменуте одговорности да води рачуна о безбедности лица које се доводи и одговорност да води рачуна о својој безбедности као и безбедности другог члана патроле полиције.

Анализом употребе средстава за везивање у ПИ Крушевац у временском периоду од 2008. године до 2014. године видећемо број употребе овог средства принуде и покушаћемо да разоткријемо велика одступања у броју употребе средства за везивање у појединим временским периодима.

Табела број 4.

(Подаци из службене евиденције Полицијске испоставе Крушевац за наведене године)

Употреба средстава за везивање у ПИ Крушевац, приказана у табели број 4., показује да у **2008.** години имамо **18** употреба средстава за везивање, од тога само **3** самостално док је **15** употребљених средстава за везивање било завршница употребе физичке снаге. Средства за везивање која су примењивана самостално до краја **2012.** године углавном су се употребљавала у ситуацијама лишавања слободe лица од којих прети опасност од напада, бекства или самоповређивања. У свакодневној пракси дешавали су се, не чести, случајеви бекства лица која су довођена из различитих разлога. Без обзира што то и нису биле честе

ситуације наложено је од стране виших организационих јединица да се у случајевима лишавања слободе лица употребљавају средства за везивање како би се смањила могућност бекства лица. Из истих разлога **2013.** и **2014.** године долази до приметног броја повећања употребе средстава за везивање која су се употребљавала без других средстава принуде. Разлог за повећану употребу је и Инструкција о начину извештавања и поступку оцењивања оправданости и правилности употребе средстава принуде која предвиђа нов и у великој мери поједностављен образац извештаја који се попуњава приликом употребе средстава за везивање, али само у ситуацијама где су средства за везивање употребљена без употребе других средстава принуде и чијом употребом нису нанете повреде. Ако је тренд повећања употребе средстава за везивање поједностављење писмена која се попуњавају након употребе истих, надлежне организационе јединице МУП-а требало би више да се позабаве поједностављењем истих. Тиме би се обезбедила већа законитост у раду, смањило би се избегавање приказивања употребе средстава принуде и допринели би бољој заштити полицијских службеника у могућим даљим судским и притужбеним поступцима.

4.1. Садашње нормативно решење

Као и код службене палице, претходни прописи у овој области нису појмовно дефинисали средства за везивање. Законодавац је средства за везивање дефинисао чланом 90. Закона о полицији, где се наводи да се под тиме сматрају „службене лисице, пластичне затеге и друга за то намењена средства“. У вези са тим, средства за везивање су на идентичан начин допунски одређена чланом 4. Правилника о техничким обележјима и начину употребе средстава принуде и то као *службене лисице, пластичне затеге и друга за то намењена средства*. Ближа техничка обележја из наведеног члана одређена су чланом 5. где се службене лисице описују као средство израђено од метала, са ротирајућим полукружним зупчастим делом за везивање и бравом за откључавање и закључавање, а њихова тежина је 240 г, а пластичне затеге и друга средства намењена за везивање описује као средства намењена за једнократну употребу, израђена су од синтетичког шнура дужине 90 цм и полукарбонатне, једносмерне копче која онемогућава откопчавање или од пластичне траке дужине 50 цм и једносмерне копче која онемогућава откопчавање.

Према Закону о полицији услови за употребу средстава за везивање су испуњени ради спречавања отпора лица или одбијања напада, спречавање бекства лица или онемогућавања

самоповређивања или повређивања другог лица. Под употребом средства за везивање према Закону сматра се везивање руку лица испред или иза леђа, али Правилник даје могућност везивања и ногу ради ограничавања покретљивости тела, на тај начин да се не наносе непотребне телесне повреде везаном лицу. Као и код употребе службене палице и код средстава за везивање Закон прописује иста персонална ограничења, и то да се не могу употребљавати према лицима млађим до 14 година, женама чија је трудноћа видљива, очигледно болесним и изнемоглим лицима и према тешким инвалидима, осим када та лица ватреним оружјем, оруђем или другим опасним предметом угрожава живот лица. Правилник допуњује та ограничења и забрањује да се једним средством за везивање вежу истовремено два лица различитог пола.

„Одредбама Закона о полицији и Правилника није правно регулисано питање везивања лица приручним средствима, као што су канапи, чворови, узлови др. Везивање лица приручним средствима није дозвољено чак и у случајевима када су испуњени законски услови, јер поменута средства нису наменска и ову ситуацију би требало тумачити у функцији људских права, слобода и поштовања достојанства личности.“³⁴

4.2. Прошла нормативна решења

„Средства за везивање (чл. 7) као категорија нису посебно појмовно одређена, али је дефинисана њихова употреба у смислу везивања руку лица, испред или иза леђа (ст. 2).“³⁵ За разлику прошлог правилника нов правилник појмовно одређује средства за везивање на начин који је већ наведен у овом раду.

Прошлим Правилником било је прописано да ће се везати лице које се лишава слободе, задржава, приводи или спроводи ако постоје основи сумње да ће то лице:

- напасти овлашћено службено лице,
- покушати да побегне,
- покушати да се самоповреди.

---

³⁴ Ж. Никач, Д. Јоксимовић, Средства принуде – нова законска и подзаконска решења МУП-а Републике Србије, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2008, бр. 1-2, стр. 98.

³⁵ Ж. Никач, Нови правилник МУП РС о условима и начину употребе средстава принуде, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2005, бр. 4, стр. 596.

Док је ово овлашћење прописивао правилник, новим Законом о полицији из 2006 године прописани су услови употребе средства за везивање, а ради:

- спречавања отпора лица или одбијања напада усмереног на овлашћено службено лице,
- спречавања бекства лица,
- онемогућавања самоповређивања или повређивања другог лица.

Очигледна разлика између прошлих и важећих прописа се састоји у прописивању односно не прописивању врсте послова који се обављају приликом везивања лица. Стари правилник наводи послове чијим извршавањем полицијски службеник процењује и одлучује да ли ће везати лице, и то приликом лишавања слободe, задржавања, привођења или спровођења, што је недостатак у односу на важећи пропис. Ако се створе услови, спречавање отпора лица, одбијања напада, спречавање бекства или онемогућавања самоповређивања, овлашћено службено лице, по важећим прописима, моћи ће да употреби средства за везивање без обзира да ли то лице лишава слободe, задржава, приводи или спроводи. Набрајање врсте послова, код старог правилника, може само у датој непредвиђеној ситуацији да доведе у питање законито поступање полицијског службеника.

Следећа мањкавост овог правилника је у томе да ће припадник полиције моћи да употреби средства за везивање ако постоје основи сумње да ће лице напасти овлашћено служено лице, покушати да побегне или да ће се самоповредити. Важећи закон је додао једну врло битну одредбу а то је спречавање отпора лица. Као што је наведено постоје активан и пасиван отпор, те у вези са тим лакше је савладати отпор према везаном лицу а и такво лице је лакше контролисати.

Једна врло занимљива ствар коју прописује стари правилник је да „везивање лица за предмете у просторијама унутрашњих послова није дозвољено“³⁶ Да ли из овог можемо да извучемо закључак да лице можемо да вежемо за неки предмет ван просторија унутрашњих послова? Наравно да је постојала једна оваква недоречена забрана јер је она пратила лошу полицијску праксу, а која је имала намеру да спречи злоупотребу средстава за везивање.

---

³⁶ Правилник о условима и начину употребе средстава принуде, Службени гласник РС, бр. 133/04, члан 7.

Ограничења у погледу употребе средства за везивање идентична су важећим нормативним прописима. Категорија лица која се штите тим ограничењима су деца, очигледно болесна и изнемогла лица, тешки инвалиди и жене чија је трудноћа видљива.

4.3. Будућа нормативна решења

Нацртом Закона о полицији средства за везивање дефинисана су чланом 114. Према наведеном члану средства за везивање могу се употребити ради спречавања:

- напада,
- отпора,
- бекства,
- самоповређивања лица.

Због овако кратко и јасно дефинисане употребе средстава за везивање неће бити потребе за било какво додатно појашњавање правилником. Важећим законом уз ове услове додато је и одбијања напада усмереног на овлашћено службено лице и онемогућавања повређивања другог лица што је непотребно јер се ове две категорије могу заменити једном речју а то је напад, који се схвата као напад уперен према било ком лицу.

Нацрт новог закона даје могућност да када се употребом средства за везивање, којима су везане руке лица, а при томе није постигнута сврха везивања, таквом лицу се могу везати и ноге. Да би се везале ноге лицу, код нацрта закона, потребно је да су претходно везане руке, док код важећих нормативних прописа то није потребно.

Ограничења код употребе одређена су тако „да средство за везивање не наноси непотребну телесну бол или повреде везаном лицу.“³⁷ За разлику од важећих прописа који немају овакву одредбу може се приметити да нацрт не предвиђа ограничења у односу на везивање деце, очигледно болесних и изнемоглих лица, тешких инвалида и жена чија је трудноћа видљива. Обзиром да су разлози за употребу средства за везивање врло јасно постављени, можда и није потребно наводити наведене категорије лица, јер су и они у стању у неком тренутку да пруже јак отпор, да се самоповреде или да упуте озбиљан напад.

---

³⁷ Нацрт закона о полицији, < <http://www.mup.gov.rs/cms/resursi.nsf/nacrt-ZOP-cir-301115.pdf> >, приступљено дана 20.12.2015. године.

5. Употреба ватреног оружја

Приликом обављања законом одређених послова полицијски службеници овлашћени су да употребе ватрено оружје, као најтеже средство принуде у законом одређеним случајевима. Ти услови за употребу ватреног оружја прописани су једино Законом о полицији као основним правним актом за поступање полицијских службеника. Употребом овог средства принуде непосредно се угрожава живот и повређује телесни интегритет особе према коме је употребљено.

Право свакога на живот, слободу, личну безбедност прокламовано је у члану 3. Универзалне декларације о људским правима. Члан 6.1 Међународног пакта о грађанским и политичким правима каже: „Свако људско биће има урођено право на живот. То право треба да буде заштићено законом. Нико не може бити самовољно лишен живота.“ Члан 9.1 Међународног пакта о грађанским и политичким правима каже: „Свако има право на слободу и личну безбедност. Нико не може бити самовољно ухапшен или притворен. Нико се не може лишити слободе сем из разлога и у складу с поступком предвиђеним у закону.“ Такође и Европска конвенција о људским правима у члану 2 нуди правне гаранције за заштиту права на живот. На основу свих међународних аката полиција у читавом свету има перманентан задатак да штити животе људи, кроз покушаје да спрече свесно одузимање живота и да главни задатак имају откривање кривична дела где је као последица наступила смрт лица.

Полицијски службеници који примењују право морају стално изналазити нестандартна решења за нестандартне проблеме који се појављују током обављања редовних послова и задатака. „То је пре уметност схватања и слова и духа закона, као и јединствених околности, одређеног проблема који треба размотрити. Од припадника полиције се очекује да буду у стању да праве разлику између безбројних нијанси сивог, а не да праве једноставну разлику између црног и белог, исправног или погрешног.“³⁸

---

³⁸ C. de Rover, To Serve and to Protect, International committee of the red cross, Geneva, 1998, стр. 267.

„Употреба ватреног оружја се у све већој мери обрађује у полицијској стручној литератури, и то са најразличитијих аспеката. Врше се социолошка и друга истраживања ситуација у којима је употребом оружја од стране полиције дошло до убиства криминалаца и, с тим у вези, постављају се различите тезе о оправданим лишењима живота, тј. о ситуацијама у којима су криминалци сами одговорни за своју смрт.“³⁹

4.1. Садашње нормативно решење

Овлашћена службена лица, униформисани и оперативци у цивилном оделу, имају право и дужност да носе службено оружје и муницију и да их, као и друга средства принуде, употребе под условима и на начин утврђен Законом о полицији. Поред овлашћених службених лица, ово право и дужност имају и полицијски службеници запослени на посебним или одређеним дужностима (ПД-ОД), ако је то наведено у службеној легитимацији.⁴⁰ Закон о полицији чланом 4 одређује лица запослена на посебним или одређеним дужностима као полицијске службенике чији су послови у непосредној вези са полицијским пословима и обухватају послове противпожарне заштите, издавања оружја, посебне регистрације и издавање дозвола, издавања и евиденције поверљивих идентификационих докумената, кривичних евиденција и других посебних евиденција, као и друге послове који имају безбедносни и поверљиви карактер и које министар унутрашњих послова, може овластити да обављају одређене полицијске послове.

Уредба о врстама наоружања и опреме полицијских службеника у МУП-у⁴¹ прави поделу оружја на *основно* и *посебно*. Под основним оружјем подразумева кратко ватрено оружје – полуаутоматски пиштољ калибра 9 mm и полуаутоматски пиштољ мањих димензија, калибра најмање 9 mm, или револвер калибра најмање 38 mm специјал. Посебно оружје дефинише и као кратко и као дуго ватрено оружје калибра најмање до 20 mm, с тим да дуго ватрено оружје ограничава на репетирајуће, полуаутоматско и аутоматско, затим гасно оружје нешкодљиво за здравље, оружје за сигнализацију, хемијска средства, експлозивна средства и оружје за испаливање хемијских средстава, гумених метака и

---

³⁹ С. Милетић, Полицијско право, Полицијска академија у Београду, Београд, 2003, стр. 243

⁴⁰ Ж. Никач, Д. Јоксимовић, Средства принуде – нова законска и подзаконска решења МУП-а Републике Србије, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2008, бр. 1-2, стр. 99.

⁴¹ Уредба о врстама наоружања и опреме полицијских службеника у МУП-у, Службени гласник РС, бр. 27/06.

других врста метака или пројектила. Уредба за полицијске службенике у специјалним јединицама полиције дозвољава употребу и додатних врста оружја као што су оружје са тетивом, хладно оружје и оружје за тренутно онеспособљавање без штетних последица.

Законом о полицији, чланом 100, одређена је врло рестриктивна употреба ватреног оружја само ако употребом других средстава принуде не може да се постигне законити циљ у извршењу задатка и када је апсолутно нужно да се:

- 1) заштити живот људи;
- 2) спречи бекство лица затеченог у извршењу кривичног дела за које се гони по службеној дужности и за које је прописана казна затвора у трајању од десет година или тежа казна, а у случају непосредне опасности по живот;
- 3) спречи бекство лица законито лишеног слободе или лица за које је издат налог за лишавање слободе због извршења кривичног дела из тачке 2. овог члана 100, а у случају непосредне опасности по живот;
- 4) од себе одбије непосредни напад којим се угрожава његов живот;
- 5) одбије напад на објекат или лице које обезбеђује, а у случају непосредне опасности по живот.

Да би до употребе ватреног оружја дошло мора да се кумулативно испуне два општа услова:

1. да употребом других средстава принуде не може да се постигне законити циљ у извршењу задатка,
2. када је апсолутно нужно да се изврши задатак из члана 100, тачка од 1 до 5, са посебним условом који се односи на постојање **непосредне опасности по живот**.

Испуњењем оба услова ствара се могућност за употребу ватреног оружја од стране овлашћеног службеног лица. Чланом 101. до 106. Закона о полицији ближе су одређене тачке из члана 100. Једино што остаје нејасно у свему је појам непосредна опасност по

живот. Док се у свакој тачки члана 100. помиње непосредна опасност по живот, у даљим ближим одређењем ових тачака не спомиње се тај појам. Наравно да овакве нејасноће доприносе да се полицијски службеници боје употребе ватреног оружја и када су у потпуности испуњени услови за њихову употребу.

“Према одредбама чл. 100, ст. 1 *Закона о полицији*, при обављању службеног задатка овлашћено службено лице може употребити ватрено оружје **само ако употребом других средстава принуде не може** постићи резултат у извршењу задатка, и када (...)”⁴² се испуне следећи **апсолутно нужни услови**.

1. **Заштита живота људи**, према одредби члана 101. Закона по полицији, којим се ближе одређује употреба ватреног оружја у смислу члана 100. став 1. тачка 1., „сматра се употреба ватреног оружја за заштиту живота једног или више лица, које је друго или више других лица напало, а постоји непосредна опасност по живот нападнутог или нападнутих.”⁴³ Овим су јасно одређене границе када се може употребити ватрено оружје а то је ради заштите живота нападнутог или нападнутих.

2. Други услов по реду за употребу ватреног оружја је **спречавање бекства лица затеченог у извршењу кривичног дела за које се гони по службеној дужности и за које је прописана казна затвора у трајању од десет година или тежа казна, а у случају непосредне опасности по живот**. Према члану 102. Закона о полицији полицијски службеник може да употреби ватрено оружје у време или непосредно после извршења кривичног дела ради спречавања бекства лица затеченог на месту или у непосредној близини где је предузело радње извршења кривичног дела или где су наступиле последице кривичног дела, односно спречавања бекства лица код којег су предмети којима је извршено кривично дело или предмети настали извршењем кривичног дела. Да би се ватрено оружје употребило у овом случају потребно је да извршилац кривичног дела, који је у бекству након

---

⁴² Д. Милидраговић, Н. Милић, Непосредна опасност по живот као посебан услов за употребу ватреног оружја, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2011, бр. 2, стр. 200.

⁴³ Закон о полицији РС, Службени гласник РС, бр. 101/05, 63/09 – одлука УС, 92/11 и 64/15, члан 101.

извршења овог дела, нападом доведе у непосредну опасност живот другог лица, који се не може отклонити применом других средстава принуде.

3. Употреба ватреног оружја могућа је и **ради спречавања бекства лица законито лишеног слободе или лица за које је издат налог за лишавање слободе због извршења кривичног дела које се гони по службеној дужности и за које је прописана казна затвора у трајању од десет година или тежа, а у случају непосредне опасности по живот.** Чланом 103. Закона о полицији ближе је одређено да овлашћена службена лица могу употребити ватрено оружје ради спречавања бекства лица за које је у налогу за лишавање слободе, односно налогу за довођење изричито наведено да ће овлашћено службено лице употребити ватрено оружје ради спречавања бекства тог лица. Пре поступања по захтеву за лишавање слободе, односно за довођење лица овлашћено службено лице упозориће то лице да ће употребити ватрено оружје ако покуша бекство. „У овом случају потребно је да лице лишено слободе при покушају бекства нападне неко друго лице и доведе његов живот у непосредну опасност, тако да се заштита живота нападнутог не може обезбедити другим средствима принуде, већ само ватреним оружјем.“⁴⁴

4. Сличност са тачком 1. су тачке 4 и 5 члана 100. које указују на непосредну опасност по живот. Тачка 4. одређује да полицијски службеник може употребити ватрено оружје ради **одбијања од себе непосредног напада којим се угрожава његов живот.** Чланом 104. ближе је одређена оваква употреба и као таква „сматра се употреба ватреног оружја ради одбијања напада ватреним оружјем, опасним оруђем или другим предметом којим се може угрозити живот, напад од стране два или више лица, или напад на месту и у време када се не може очекивати помоћ.“⁴⁵ Закон је дефинисао и шта се сматра нападом на овлашћено службено лице, поред дефиниције напада из члана 88, а то је и само потезање ватреног оружја или покушај да се оно потегне. „Потезањем ватреног оружја у смислу става 2. овог члана сматра се покрет ватреним оружјем ради његовог доношења или стављања у положај за употребу, а покушајем потезања сматра се покрет учињен према ватреном оружју.“⁴⁶

---

⁴⁴Д. Милидраговић, Н. Милић, Непосредна опасност по живот као посебан услов за употребу ватреног оружја, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2011, бр. 2, стр. 201.

⁴⁵ Закон о полицији РС, Службени гласник РС, бр. 101/05, 63/09 – одлука УС, 92/11 и 64/15, члан 104.

⁴⁶ Исто.

5. У тачки 5. Закон је одредио као услов за употребу ватреног оружја **одбијање непосредног напада на објект који се обезбеђује** који је у даљем тексту дефинисао као „свака радња усмерена на оштећење тог објекта или његових делова или на онемогућавање функционисања објекта оштећењем или уништењем уређаја на објекту или на други начин.“⁴⁷ „Законодавац није до краја завршио формулацију овог става, јер није наведено на шта се тај други начин односи.“⁴⁸ Такође у тачки 5. као услов наводи се и **одбијање непосредног напада на лице које се обезбеђује** које је даље дефинисано као „сваки напад ватреним оружјем, опасним оруђем или другим предметом којим се може угрозити живот тог лица, или напад од стране два или више лица.“⁴⁹ „У дефинисању непосредног напада на објект и лице које се обезбеђују недостаје појам непосредне опасности по живот, односно нема посебног услова за употребу ватреног оружја.“⁵⁰ Остаје нејасно да ли полицијски службеник може употребити ватрено оружје ако неко лице уништава уређај за напајање електричне енергије зграде полицијске управе којим онемогућава њено функционисање. Полицијски службеник би морао да спречи даље уништавање и то ако је потребно употребом средстава принуде али не би смео да употреби ватрено оружје осим ако му није непосредно угрожен живот или је делатношћу тог лица угрожен живот лица који се у објекту налазе а другим средствима принуде није било могуће уклонити опасност по живот.

„Услови за употребу ватреног оружја из тачке 2 и 3 члана 100 *Закона о полицији*, садржани су у тачки 1.“⁵¹ Обзиром да су тачке 2 и 3 садржане у тачки 1 не види се разлог за њихово посебно дефинисање. „У ове две тачке наводе се конкретне тактичке ситуације приликом којих може доћи до употребе ватреног оружја, док је у тачки 1 услов за употребу уопштен у погледу тактичких ситуација и односи се на заштиту живота једног или више лица које је друго или више других лица напало, а постоји непосредна опасност по живот нападнутог или нападнутих, без обзира у којој тактичкој ситуацији се то дешавало.“⁵²

---

⁴⁷ Исто, члан 105.

⁴⁸ Д. Милидраговић, Н. Милић, Непосредна опасност по живот као посебан услов за употребу ватреног оружја, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2011, бр. 2, стр. 202.

⁴⁹ Закон о полицији РС, Службени гласник РС, бр. 101/05, 63/09 – одлука УС, 92/11 и 64/15, члан 105.

⁵⁰ Д. Милидраговић, Н. Милић, Непосредна опасност по живот као посебан услов за употребу ватреног оружја, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2011, бр. 2, стр. 202.

⁵¹ Исто, стр. 201.

⁵² Исто.

Услови за употребу ватреног оружја дефинисани на овај начин нису од велике користи осим што уносе конфузију код овлашћених службених лица. Иако на први поглед мислимо да је врло детаљно и јасно дефинисано, можемо закључити да се свака тачка услова за употребу ватреног оружја своди на исто, да се одбије напад којим је непосредно угрожен живот. Зашто је законодавац набрајао услове, па на крај сваког ставио „а у случају непосредне опасности по живот“ ако је већ једини основ за употребу ватреног оружја угрожавање живота? Боље решење би било да се уместо набрајања тачака за употребу настави став 1, члана 100 Закона о полицији да се „заштити живот људи“ из чега би проистекло јединствено, недвосмислено и јасно одређено овлашћење за употребу ватреног оружја – „При обављању службеног задатка овлашћено службено лице може употребити ватрено оружје само ако употребом других средстава принуде не може постићи резултат у извршењу задатка и кад је апсолутно нужно да се заштити свој живот или живот других лица“.

5.2. Прошла нормативна решења

Према члану 23. Закона о унутрашњим пословима полицајац је могао да употреби ватрено оружје само ако употребом других средстава принуде или на други начин не може да:

1. Заштити живот људи,
2. Спречи бекство лица затеченог у вршењу кривичног дела
  - 1) Напад на уставно уређење,
  - 2) Угрожавање територијалне целине,
  - 3) Подривање војне и одбрамбене моћи,
  - 4) Насиља према представнику највишег државног органа,
  - 5) Оружане побуне,
  - 6) Тероризам,
  - 7) Диверзије,
  - 8) Повреде територијалног суверенитета,
  - 9) Отмице ваздухоплова,
  - 10) Угрожавање безбедности лета ваздухоплова,
  - 11) Убиства,

- 12) Силовања,
- 13) Тешке крађе,
- 14) Разбојничке крађе,
- 15) Разбојништва,
- 16) Тешких случајева разбојничке крађе и разбојништва.

3. Спречи бекство лица затеченог у вршењу кривичног дела за које се гони по службеној дужности ако постоје основи сумње да поседује ватрено оружје и да ће га употребити,
4. Спречи бекство лица лишеног слободе или лица за које је издат налог за лишење слободе због извршења кривичног дела из претходне две тачке,
5. Од себе одбије непосредни напад којим се угрожава његов живот,
6. Одбије напад на објекат или лице које се обезбеђује.

Поређењем са важећим законом можемо да приметимо да је у оба члана који дефинишу услове за употребу ватреног оружја да је први услов заштита живота људи.

Други услов за употребу ватреног оружја спречавање бекства лица затеченог у вршењу кривичног дела који су били таксативно набројани што је разлика у односу на садашње нормативно решење. Под спречавањем бекства лица затеченог у вршењу наведених кривичних дела „сматрала се употреба ватреног оружја у време или непосредно после извршења кривичног дела, ради спречавања бекства лица затеченог на месту или у непосредној близини места где је предузело радњу извршења кривичног дела или где су наступиле последице кривичног дела, односно ради спречавања бекства лица код којег су предмети којима је извршило или их је прибавило извршењем кривичног дела.“⁵³ За разлику од садашњег прописа где нису набројана кривична дела већ је то решено на други начин и то за дела која се гоне по службеној дужности и за која је прописана казна затвора у трајању од десет година и тежа. Док се за само спречавање бекства могло употребити ватрено оружје новим законом то није могуће јер је потребно да се испуни још један услов а то је да постоји непосредна опасност по живот. Исто важи и за трећи услов за употребу ради спречавања бекства лица које је затечено у вршењу кривичног дела за које се гони по службеној дужности ако постоје основи сумње да поседује ватрено оружје и да ће га употребити. Овде

---

⁵³ С. Милетић, Полицијско право, Полицијска академија у Београду, Београд, 2003, стр. 242.

ће по старом закону полицајац употребити ватрено оружје ради спречавања бекства али мора да постоје основи сумње да поседује ватрено оружје и да ће га употребити.

При спречавању бекства лица лишеног слободе или лица за које је издат налог за лишење слободе због извршења кривичног дела друге и треће тачке, а то су у ствари кривична дела која се гоне по службеној дужности, полицајац је могао да употреби ватрено оружје „ради спречавања бекства лица за које је у налогу за задржавање, привођење или спровођење, односно у налогу за лишење слободе, изричито наведено да ће полицајац употребити ватрено оружје ради спречавања бекства тог лица.“⁵⁴ Као и код претходних услова и овде је важећим законом рестриктивније одређена употреба ватреног оружја, ради спречавања бекства лица лишеног слободе или лица за које је издат налог за лишавање слободе, само у случају непосредне опасности по живот. То значи да полицијски службеник важећим законом, у корист људских права, неће употребити ватрено оружје све док његов или живот других лица не буде угрожен, док ће у међувремену покушати да спречи бекство тог лица употребом других блажих средстава принуде.

Пети и шести услов за употребу, одбијање непосредног напада којим се угрожава његов живот и одбијање напада на објекат или лице које се обезбеђује задржао је на исти начин и важећи закон.

Као и важећим тако и прошли прописи употребу ватреног оружја дефинисани су искључиво законским правним актима.

5.3. Будућа нормативна решења

Нацртом новог Закона о полицији⁵⁵ чланом 124. употреба ватреног оружја одређена је на следећи начин: „При обављању службеног задатка полицијски службеник може употребити ватрено оружје само ако употребом других средстава принуде не може постићи законити циљ у извршењу задатка и кад је апсолутно нужно да од себе или другог одбије истовремени противправни напад којим се угрожава његов или живот другог лица“. Овакво

---

⁵⁴ Исто.

⁵⁵ Нацрт закона о полицији, < <http://www.mup.gov.rs/cms/resursi.nsf/nacrt-ZOP-cir-301115.pdf> >, приступљено дана 20.12.2015. године.

ново законско решење биће потпуно јасно јер једини услов за употребу биће „истовремени противправни напад којим се угрожава нечији живот“.

Важећи закон иако другачије дефинише услове за употребу средстава принуде не разликује се суштински од закона који је у нацрту. Нацртом је предвиђено да се морају испунити кумулативно следећи услови за употребу ватреног оружја:

1. Немогућност постизања законитог циља употребом других средстава принуде,
2. Апсолутна нужност одбијања *напада*,
  - a. Који је усмерен на полицијског службеника или друго лице,
  - b. Који је истовремен и противправан,
  - c. Којим се угрожава живот.

Суштина је иста, што значи да ни по важећем, ни по закону који је у нацрту полицијски службеник неће употребити ватрено оружје осим као крајњу меру а ради одбијања противправног напада којим се угрожава његов или живот другог лица.

Добра страна Нацрта је што дефинише шта се сматра противправним нападом чиме ће отклонити недоумице које се могу појавити. „Противправни напад којим се угрожава живот полицијског службеника или живот другог лица сматра се напад ватреним оружјем, имитацијом ватреног оружја, опасним оруђем или напад другим предметом односно напад на неки други начин којим се може угрозити живот полицијског службеника или живот другог лица.“ Од наведених средстава напада занимљиво је напоменути да се напад имитацијом ватреног оружја такође може сматрати као противправан напад што је напредак у односу на садашњи закон јер полицијски службеници приликом интервенције могу бити стављени у стварну заблуду да лице према коме поступају има ватрено оружје. Да ли би у судском поступку то била олакшавајућа околност ако се употреби ватрено оружје према таквом лицу? До сада то није утицало на одлуку о ослобађању полицијских службеника већ на висину затворске казне. Зато је добро што ова формулација прати реалне животне ситуације.

Појам напад, потезање и покушај потезања ватреног оружја није се мењао јер је доста добро дефинисан у садашњем Закону те га је Нацрт за сада прихватио.

Последња новина у Нацрту је засебан члан који забрањује употребу ватреног оружја према возилу у покрету али такође и прописује када су испуњени услови да се према таквом возилу употреби ватрено оружје, и то:

- када се то возило користи са циљем угрожавања живота или безбедности полицијског службеника или другог лица, или
- ако се из тог возила употребљава ватрено оружје са циљем угрожавања живота полицијског службеника или другог лица.

6. Анализа употребе физичке снаге и средства за везивање на практичном примеру из праксе

На практичном примеру који се догодио на подручју града Крушевца, где су поступали полицијски службеници ПИ Крушевац анализираћемо поступање полицијских службеника са акцентом на примењена средства принуде и писмена која се сачињавају. Користиће се скраћенице у раду уместо личних података како не би била повређена лична права лица (П - полицијске службенике дежурне службе, И - полицијске службенике интервентне јединице, М - цивилно лице мушког пола, Ж - цивилно лице женског пола, ПЖ - полицијског службеника женског пола, док бројеви праве поделу између истоврсних лица ради лакшег разумевања).

Почетком маја месеца, око 05.05 часова, дежурна служба ПУ обавештена је од стране грађана да у првој улици две особе у подруму зграде ломе стакло на вратима лифта. Интервентна патрола упућена је одмах по пријави на лице места где око 05.08 часова затиче, по датом опису, особе испред наведене зграде поред оближње продавнице. Прво лице, женског пола (Ж1), затечено је без горњег дела гардеробе на себи, а друго лице мушког пола (М1) викало је гласно и неразговорно. С обзиром да су оба лица позната полицијским службеницима као хероински зависници, полицијски службеници покушавају да успоставе нарушени јавни ред и мир на тај начин што разговором покушавају да лица смире и убеди лице Ж1 да обуче гардеробу. У таквој намери успевају а о догађају подносе прекршајну пријаву из члана 12 став 1 Закона о ЈРМ због непристојног, дрског и безобзирног понашања.

Истог дана око 05.45 часова лице Ж1 и М1 долазе до ПУ са видним повредама на лицу, стомаку и рукама, а затим ваде жилете из џепова чиме почињу да наносе себи повреде у пределу зглоба шаке са унутрашње стране и у пределу стомака. Код лица Ж1 такве повреде изазивају обилно крварење. Од стране полицијског службеника обавештена је Служба хитне медицинске помоћи која убрзо долази на место догађаја и уз пратњу полицијских службеника иста лица бивају одвезена у просторије Медицинског центра ради даљих поступања. Од стране доктора констатоване су лаке телесне повреде код оба лица.

Претходна два догађаја описана су како би се лакше разумело о каквим лицима се ради и лакше разумео наредни догађај који ћемо анализирати.

Два дана касније око 22.00 часова полицијски службеник који се налазио на обезбеђењу зграде ПУ пријављује да долази до нарушавања ЈРМ од стране лица М2 које напада и туче лице М3, где брзом реакцијом тројице полицијских службеника који су се налазили у близини успостављају нарушен ЈРМ на тај начин што стају између њих. Први полицијски службеник (П1) уводи тучено лице М3 у просторије дежурне службе због провере идентитета и обављања разговора о догађају. Други полицијски службеник (П2) уводи лице М2 у хол зграде и креће се према клупицама за седење испред дежурне службе. Лице М2 у кретању се обраћа полицијском службенику са „Керу један, немој да ме цимаш, пизда ти матерна“ и замахује затвореном шаком десне руке у правцу главе полицијског службеника у намери да му зада ударац. П2 својом левом руком блокира ударац а својом десном руком хвата лице М2 за зглоб шаке десне руке а својом десном руком у пределу лакта и примењује полугу „кључ на лакту“. С обзиром да је лице пружало активан отпор отимањем, полицијском службенику П2 прилази полицијски службеник П1 и прави полугу кључ на лакту леве руке и обарају лице на под хола зграде ПУ. Лице М2 наставља да вређа полицијске службенике: „Јебаћу вам матер у пичку пандурску, пичке једне пандурске побићу вас све!“. У циљу спречавања даљег пружања отпора и онемогућавања лица у покушају напада и самоповређивања исто је везано службеним лисицама од стране полицијског службеника П2, а затим смештен на клупу испред дежурне службе. Након краћег времена лице М2 смирује се и почиње да сарађује са полицијским службеницима у циљу утврђивања идентитета, због чега му полицијски службеник скида службене лисице са руку.

Након обављених свих потребних провера око извршеног догађаја лице М2 и М3 пуштају се да напусте зграду ПУ, где приликом изласка оба лица из зграде ПУ исти наилазе на лице М1 и лице Ж1. Лице Ж1 улази у први део хола зграде и обраћа се речима лицу М3 „Педеру један јебаћу ти матер у пичку“ кренувши да се физички обрачуна са њим, у чему је спречава полицијски службеник П3 тако што стаје испред ње и враћа је назад ка улазним вратима. Све време одигравања догађаја испред главног улаза налази се лице М1 које у руци држи разбијену пивску флашу а у претпостављеној намери да се физички обрачуна са лицем

МЗ које је тучено од лица М2. Због опасности по живот лица МЗ полицијски службеници га враћају у просторије дежурне службе. Полицијски службеник П1 изводи лице Ж1 испред зграде ПУ и покушава да смири ситуацију разговором (упозорењем) са њом и са лицем М1 и М2 тј. да спречи нарушавање јавног реда или чињење КД. Привидно успева да смири лица Ж1, П1 и П2 која обећавају да неће више да праве проблеме и да одлазе. По проласку неколико минута полицијски службеници пуштају и лице МЗ, које приликом изласка из зграде ПУ наилази у непосредној близини на претходно наведена лица која крећу ка њему у циљу да се обрачунају. Лице МЗ трчећи враћа се у зграду ПУ а полицијски службеници П1, П2, П3, и до сада не помињани полицијски службеници, радници ДС, П4 и ПЖ, излазе испред зграде. У том тренутку долази интервентна патрола састављена од три полицијска службеника (И1, И2 и И3) који су користили специјално возило „Марицу“. У тренутку разговора полицијског службеника П1 са лицем М2, лице М1 прилази са десне стране поменутом полицијском службенику и затвореном шаком му задаје ударац у пределу десног уха, наневши му повреде у виду расекотине. Затим, лице М2 задаје више удараца рукама и ногама полицијском службенику П2 у пределу тела, док лице Ж1 задаје ударце рукама и ногама полицијском службенику И1 и у једном тренутку узима камен од бетона (приближних димензија 10x15 cm), који се налазио у близини и гађа у правцу полицијског службеника И1, ког промашује и погађа у „Марицу“ оштетивши заштитну решетку прозора сувозача. Лице М1 такође недалеко од места догађаја налази већи бетонски камен (приближних димензија 10x15 cm) у намери да оштети специјално возило „Марицу“.

У циљу одбијања напада полицијски службеници П2 и И2 према лицу М2 примењују физичку снагу – „кључ на лакту“ и истог доводе у положај за везивање, где је од стране И2 везан службеним лисицама у положају са рукама иза леђа. Лице М2 све време пружа активан отпор отимањем од хвата полицијских службеника. Тако везано лице одводе испред просторије дежурне службе и смештају га на клупу.

Такође, у циљу одбијања напада полицијски службеници П1 и П3 прилазе лицу М1 који је носио већи камен, наведен у претходном тексту. Полицијски службеник П1 издаје наређење лицу М1 да баци камен, што лице одбија да уради. Полицијски службеник П3 употребљава службену палицу и задаје један ударац лицу у пределу десне надлактице услед чега исти испушта камен на тротоар. Полицијски службеници П1 и П3 прилазе лицу и уз

употребу физичке снаге – „кључ на лакту“ истог доводе у положај за везивање, где је од стране ПЗ везан службеним лисицама у положају са рукама иза леђа. Тако везано лице наведени полицијски службеници одводе испред просторија дежурне службе и смештају га на клупу.

Најзад, према лицу Ж1 у циљу одбијања напада, полицијски службеници ПЖ и И1 употребљавају физичку снагу – „кључ на лакту“, доводећи у позицију за везивање, где је од стране ПЖ везана службеним лисицама у положај са рукама иза леђа. Лице Ж1, као и претходна лица, све време је пружало активан отпор отимањем. Ово лице је смештено заједно са осталим лицима испред просторија ДС.

О наведеном догађају обавештен је Заменик основног јавног тужиоца који се изјаснио да постоје обележја кривичног дела Напад на службено лице у вршењу службене дужности из члана 323. Кривичног законика.

Због задобијених повреда, полицијски службеник П1 јавља се у Службу хитне медицинске помоћи где су му констатоване лаке телесне повреде у виду расекотине у пределу десног уха.

Због постојања основане сумње да су лица М1, М2 и Ж1 извршила кривично дело, Напад на службено лице у вршењу службене дужности, решењем од 01.00 часова лишени су слободе и према истим је примењена мера задржавања до 48 часова. У истом решењу о задржавању према члану 229. Законика о кривичном поступку стоји да су лица лишена слободе у 01.00 часова и да је истражни судија и Основни државни тужилац обавештен у 23.00 часова о задржавању. Такође, у решењу о задржавању стоји да је у 01.00 часова саопштено и предато решење лицима која се задржавају.

Од стране полицијских службеника који су употребљавали средства принуде поднети су извештаји о употреби средстава принуде непосредном старешини тј. командиру полицијске испоставе, на основу којих је донета оцена да су употребљена средства принуде оправдана и правилно употребљена.

Анализом целокупног догађаја закључујемо да су полицијски службеници поступили у складу са законом али поставља се питање да ли је исход догађаја могао да буде другачији.

У ситуацији где на почетку догађаја лице М2 удара испред полицијских службеника лице М3, где након успостављања ЈРМ бива одведен до просторија дежурне службе и на том путу покушава да удари полицијског службеника П2, вређа полицијске службенике и све време пружа активан отпор због чега и бива везан службеним лисицама, видимо да се од таквог лица оправдано може очекивати напад и пружање отпора. Код наведене, прве употребе физичке снаге, полицијски службеници занемарујући чињеницу да је лице не плашећи се последица испред њих ударило друго лице, одлучују се да један полицијски службеник неvezано агресивно лице уведе у просторије ПУ. Исти су морали да претпоставе из претходног искуства да може доћи до пружања отпора или напада што се касније и догодило и завршило употребом физичке снаге и средства за везивање. Без обзира што су средства принуде правилно употребљена можемо да закључимо да физичка снага није морала да се употребљава да је лице приликом успостављања нарушеног јавног реда везано средствима за везивање. Из описа догађаја се види да лице покушава да настави са нарушавањем јавног реда те је било оправдано употребити средства за везивање у циљу одбијања напада од другог лица. Тиме би полицијски службеник био безбедан од могућег напада лица које доводи до просторија ДС и уједно би употребио блаже средство принуде према лицу. Гледајући на овај начин и са подацима којим располажемо можда је могла да се избегне употреба физичке снаге, уједно и полицијски службеник би био безбедан приликом довођења лица до просторија дежурне службе и не би било потребе за интервенцијом других полицијских службеника.

Полицијски службеници о овој ситуацији могли су одмах да обавесте основно јавно тужилаштво, јер постоји могућност да се такво лице одмах задржи по ЗКП-у, или да се лице задржи по Закону о полицији због нарушеног јавног реда и након тога по хитном поступку спроведе дежурном судији прекршајног суда уз захтев за покретање прекршајног поступка, или да се задржи по Закону о прекршајима. Поред великог броја могућности полицијски службеници се одлучују да пусте лице, које је нарушило ЈРМ и извршило кривично дело Напад на службено лице у вршењу службене дужности из члана 323. Кривичног законика, само на основу тога што се након извесног периода смирио и сарађивао са полицијским службеницима. Из поднете кривичне пријаве за целокупан догађај види се да напад лица М2 према полицијском службенику П2 у холу зграде ПУ није обухваћен. Ово можемо да схватимо само као пропуст подносиоца кривичне пријаве који није обухватио целокупни

догађај што може да доведе до разних исхода као што је блаже кажњавање извршиоца кривичног дела.

У следу догађаја, где лице МЗ напушта зграду ПУ, тј. прилази улазним вратима ПУ и када га угледају лице М1 и Ж1, лице Ж1 креће ка улазним вратима и улази до половине степеница, обраћајући се лицу МЗ „Педеру један јебаћу ти матер у пичку“ кренувши да се физички обрачуна са њим, док лице М1 у руци држи сломљену пивску флашу и креће се око улаза. Лице МЗ враћа се назад у хол ПУ, а полицијски службеник ПЗ покушава и хвата лице Ж1 у намери да је изведе напоље из зграде ПУ и тиме спречи нарушавање ЈРМ. Из приложене документације не види се да су према лицу употребљена средства принуде иако је наведено лице било под дејством опијата, одбијало да се врати назад и све време покушавало да се безуспешно попне степеницама које воде од улаза до хола зграде ПУ. За вређање и претњу према лицу МЗ, лицу Ж1 поднета је прекршајна пријава из члана 6. став 2. Закона о ЈРМ због угрожавања сигурности другог лица претњом да ће се напасти на његов живот. Лице Ж1 све време испред улаза покушава да уђе у зграду ПУ у чему је спречава полицијски службеник ПЗ држећи улазна врата са унутрашње стране. Полицијски службеник иако је испуњен законски основ за примену средства принуде не предузима ништа у циљу одбијања напада тј. насилног уласка у објект који обезбеђује. Према лицу Ж1, у наведеној ситуацији, полицијски службеник ПЗ могао је да примени бар средство за везивање и тако спречи даље нарушавање ЈРМ и да лице уз консултацију са старешином спроведе дежурном судији за прекршаје уз хитан захтев за покретање прекршајног поступка. У овој ситуацији испуњен је услов и за задржавање лица према Закону о полицији јер постоји опасност да ће наставити са нарушавањем ЈРМ што се касније и потврдило.

Док полицијски службеник ПЗ спречава улазак лица Ж1 у просторије ПУ, долази полицијски службеник П1 који заједно са њим излази испред и покушава да разговара са лицима М1, М2 и Ж1 где привидно смирује ситуацију. Из напред наведених ситуација полицијски службеници нису требали да упозоравају лица која су нарушила ЈРМ и која су извршиоци КД већ је требало према истима да предузму мере и радње како не би дошло до даљег чињења кажњивих дела.

Када лице МЗ, које је тучено од лица М2, излази после пар минута иза обављеног разговора полицијског службеника П1 са осталим лицима, исто поново бива нападнуто од њих. Како

би одбио напад од себе лице се враћа у просторије ПУ а полицијски службеници П1, П2, П3, П4, ПЖ и интервентна патрола која у међувремену стиже, испред зграде ПУ покушавају да успоставе поново нарушен ЈРМ и одбију напад од себе.

Полицијски службеник П1 задобија ударац у пределу уха док разговара са лицем М2. Задобијање ударца у оваквој ситуацији полицијски службеник П1 није смео да дозволи, јер да је испоштовао све безбедносне процедуре вероватно се то не би догодило. У наставку догађаја сва три лица нападају полицијске службенике који крећу ка њима у циљу да спрече нарушавање ЈРМ-а, али у том задобијају ударце где на крају по двоје полицијских службеника интервенишу према једном лицу и успешно их лишвају слободе и уводе у просторије ПУ. Ако се има у виду да је девет полицијских службеника учествовало у поменутом догађају, поставља се питање зашто је толико времена требало за одбијање напада уперених према полицијским службеницима.

Лекарским прегледом у Здравственом центру извршеним непосредно након догађаја око 02.40 часова код лица М1, М2 и Ж1 нису констатоване никакве повреде. Ово је врло значајно у поступку оцењивања оправданости и правилности употребе средстава принуде. Да су код лица констатоване „свеже“ на пример пругасте повреде, поступак оцењивања би ишао и у смеру утврђивања начина и времена задобијања таквих повреда.

Да би се окончао процес оцењивања употребе средстава принуде морају се узети у разматрање сви списи везани за догађај. Претходни догађај је оцењиван на основу следећих списка:

1. Извештај о употреби средстава принуде полицијског службеника П1 бр. 1,
2. Извештај о употреби средстава принуде полицијског службеника П1 бр. 2,
3. Извештај о употреби средстава принуде полицијског службеника П2 бр. 1,
4. Извештај о употреби средстава принуде полицијског службеника П2 бр. 2,
5. Извештај о употреби средстава принуде полицијског службеника П3,

6. Извештај о употреби средстава принуде полицијског службеника ПЖ,
7. Извештај о употреби средстава принуде полицијског службеника И1,
8. Извештај о употреби средстава принуде полицијског службеника И2,

Извештај о употреби средстава принуде сачињавају се на обрасцу број 1. – ИУСП. Образац је прописан Инструкцијом о начину извештавања и поступку оцењивања оправданости и правилности употребе средстава принуде. Према тој инструкцији свака употреба средстава принуде сачињава се на већ поменутом обрасцу а у случају да су употребљена само средства за везивање и при тој употреби нису наступиле повреде, извештај се сачињава на доста поједностављенијем обрасцу број 1а. – ИУСЗВ.

Образац број 1. – ИУСП састоји се из пет делова.

Први део односи се на законски основ употребе средства принуде, време и место где су употребљена средства принуде и подаци лица према коме су употребљена средства принуде.

Други део је описни који садржи детаљан опис догађаја: који је полицијски посао и коју је делатност обављао полицијски службени, у ком времену, по чијем налогу или наређењу и када је налог или наређење издато; која полицијска овлашћења и на који начин су примењена према лицу пре употребе средстава принуде; на који начин, којим радњама и средствима је лице пружало отпор при предузимању полицијских мера и радњи, односно да ли је покушало или извршило напад или бекство; да ли је лице и на који начин упозорено да ће се употребити средство принуде, ако није потребно је објаснити зашто; које радње је лице предузело након упозорења да ће се употребити средства принуде; када је започета употреба средстава принуде, детаљно описати радње полицијског службеника, односно начин употребе средстава принуде према лицу; опис радње лица у току употребе средстава принуде, начин и средства којим је пружало отпор, вршило напад или бекство, када се престало са употребом средстава принуде и на који начин је остварена даља контрола над лицем; да ли је лице после употребе средстава принуде превезено службеним или другим возилом, којим, на којој релацији, у које време, ко је био са лицем, где је лице седело и други важни подаци; коме и када је полицијски службеник који је употребио средства принуде

предао лице у даљу надлежност; да ли су и који предмети или средства пронађени код лица, када су привремено одузети, коме су предати или где су смештени; која средства принуде је употребио полицијски службеник, навести назив средства, тип, модел, калибар, серијски број и друге идентификационе карактеристике; да ли је вршен увиђај након употребе средстава принуде, ко и у ком времену га је вршио; друге чињенице и околности од значаја а оцену оправданости и правилности употребе средстава принуде;

Трећи део ИУСП обрасца односи се на видљиве последице употребе средстава принуде: опис ко је и какве видљиве телесне повреде задобио, од кога, на који начин, да ли је, на који начин и када указана прва помоћ на лицу места; назив медицинске установе, име и презиме лекара који је указао медицинску помоћ или констатовао телесне повреде када је медицинска помоћ указана, број протокола и други подаци; да ли је, када и ко одбио указивање прве помоћи на лицу места или стручне медицинске помоћи и шта је предузето; описати насталу материјалну штету, ко је причинио штету, ко је оштећен, када и на који начин је штета настала.

Четврти део садржи податке о сведоцима догађаја и пети део садржи ко, када и на који начин је поднет извештај или обавештење, дежурној служби, непосредном старешини или члану породице, име и презиме лица коме је поднет извештај или које је примило обавештење, и на крају дан подношења извештаја и подаци полицијског службеника који подноси извештај.

9. Налог за извршење службеног задатка са извештајем.

Налог за извршење службеног задатка је службени акт који полицијски службеници добијају од старешине приликом испраћаја на смену и у ком су наведени конкретни задаци које ти полицијски службеници наведени у налогу имају током смене да изврше. Налог за извршење службеног задатка издаје командир за све врсте делатности, пре упућивања на смену, и одређује раднике, врсту, место и време извршавања делатности, конкретне задатке и начин обављања делатности. На полеђини налога сачињава се кратак извештај о поступању по конкретним задацима из налога као и кратак опис других службених активности које су имали током радног времена такође одређеног налогом.

10. Извештаји примењених овлашћења (укупно 15),

Примена полицијских овлашћења, одређених Законом о полицији, евидентирају се у евиденцију Преглед примењених овлашћења која се води за сваку организациону јединицу посебно. Преглед примењених овлашћења садржи податке о примењеним овлашћењима радника, осим легитимисања лица и прегледа лица и превозних средстава, а води се на основу сачињених извештаја о примљеним овлашћењима.

11. Службена белешка сачињена од стране припадника интервентне патроле и осталих радника ДС ПУ Крушевац,
12. Службена белешка о обавештењу примљеном од грађана МЗ,
13. Решење о задржавању лица М1 са правима задржаног лица,
14. Решење о задржавању лица Ж1 са правима задржаног лица,
15. Записник о саслушању осумњиченог лица М1,
16. Записник о саслушању осумњиченог лица М2,
17. Записник о саслушању осумњиченог лица Ж1,
18. Кривична пријава,
19. Прекршајна пријава поднета против лица М2,
20. Прекршајна пријава поднета против лица Ж1,
21. Допис Здравственом центру Крушевац,
22. Извештај Службе хитне медицинске помоћи о пруженој медицинској услузи полицијском службенику П1,
23. Службене белешке о одбијеном алкотестирању за лица М1, М2 и Ж1,
24. Службене белешке о склоностима и навикама лица М1, М2 и Ж1,
25. Извод из КЕ и ПЕ за лица М1, М2 и Ж1.

Извод из казнене и прекршајне евиденције за лица од важности су јер поменуте евиденције садрже кривична дела за која су лица осуђена, кривична дела за која се воде

кривични поступци, пресуде по извршеним прекршајима у области јавног реда и мира и прекршајни поступци покренути против лица за извршене прекршаје из области јавног реда и мира. На основу ових података стара се слика о навикама и склоностима лица према ком се поступа.

7. Анализа интервјуа полицијских службеника о употреби средстава принуде

7.1. Проблем истраживања

Утицај сталних промена законских и подзаконских аката у Србији, као и плурализам правних норми доводи до тога да полицијски службеници који поред својих свакодневних послова и задатака не успевају да прате и проучавају све те прописе. Код послова и задатака који се свакодневно извршавају постоји мала вероватноћа грешке полицијских службеника због сталног понављања истоврсних радњи, а као завршетак сваке радње мале су вероватноће погрешка код сачињавања пратећих писаних аката. Али код мера и радњи које се не предузимају често од стране полицијских службеника, постоји опасност од грешака, због процеса заборављања прописа, заборављања поступности решавања задатка и правилности сачињавања аката поводом тих мера и радњи. Зато је неопходна перманентна теоријска и практична настава свих полицијских службеника за све могуће мере и радње које се предузимају у оквиру њихових службених активности.

7.2. Предмет, циљ и значај истраживања

Предмет овог истраживања усмерен је ка мерењу знања, искуства, информисаности, процена и мишљења анкетираних о познавању нормативних акта, начину поступања у појединим ситуацијама, начину поступања кроз њихов радни стаж, мишљењима о извештавању и настави, а све у вези употребе средстава принуде.

Циљ овог истраживања је изналажење адекватних нормативних решења којим би, са што мање штетних последица по грађанске слободе и права, полицијски службеник извршио службени задатак. Такође циљ који се намеће је потреба за унапређењем нивоа знања и шире сагледавања проблема приликом употребе средства принуде. И поступак оцене оправданости и правилности употребе средства принуде значајан је у целокупном процесу од употребе до архивирања предмета, те га је потребно темељито изучити обзиром да га раде стручњаци из својих професија. Плурализам законских и подзаконских аката доводи

до незнања нормативних решења и уједно бојазности од употребе средстава принуде те је потребно донети један акт законске правне снаге који би био јасан и једини из поменуте области.

Основни циљеви истраживања су:

- Утврђивање да ли су полицијски службеници оспособљени да правилно употребљавају средства принуде и сачињавају извештаје након употребе као и да лицу, према коме су употребљена средства принуде, омогуће остваривање свих права прописана нормативним прописима;
- Утврђивање знања полицијских службеника о условима чије је испуњење неопходно потребно да би се употребила средства принуде;
- Покушај да се нормативни акти усагласе са ставови из праксе полицијских службеника како неке норме не би биле само „мртво слово на папиру“;
- Идентификација појединих фактора који представљају сметњу употребе средстава принуде и каснијег извештавања поводом;
- Покушај да се дају препоруке које би биле усмерене на унапређење нормативних решења;
- Провера постојања свести код полицијских службеника о перманентном одржавању и унапређењу својих знања;
- Утврђивање да ли су правни прописи јасни за људе који их свакодневно примењују;

Значај истраживања огледа се у остварењу постављених циљева истраживања, чиме би се:

- Указало на значај теме која како задире у људска права, тако и има велики утицај различитих фактора на полицијске службенике;
- Остварио би се изванредан увид у реално стање знања полицијских службеника и њиховог разумевања нормативних прописа;
- Остварио би се увид у ставове полицијских службеника у вези са истраживаним питањима;

7.3. Узорак испитаника

Истраживање је реализовано на узроку од 25 испитаника који су насумично изабрани из популације полицијских службеника полицијске испоставе у седишту полицијске управе полиције опште надлежности. Од укупног броја испитаника један има завршену Полицијски академију, један Вишу школу унутрашњих послова, док сви остали испитаници имају завршену Средњу школу унутрашњих послова или курс за полицајце. Међу испитаницима један је руководилац док су остали непосредни извршиоци. Узорак испитаника обухвата око 20% свих полицијских службеника који раде у истој полицијској испостави.

7.4. Анализа истраживања

Први део прикупљања емпиријских података састојао се из шест питања која су се односила на познавање прописа који дефинишу употребу средства принуде. Питања су обухватала набрајање свих нормативних прописа који дефинишу употребу средства принуде, затим набрајања свих основних средстава принуде и на крају набрајање услова за употребу сваког појединачног основног средства принуде.

- На прво питање првог дела интервјуа испитаницима је постављено питање *да наброје све нормативне акте које знају а који регулишу употребу средстава принуде*. Сви испитаници дали су исти одговор – „Закон о полицији“. Један од испитаника ја набројао поред закона и правилник који више није у употреби.

На основу резултата добијених од испитаника, примећујемо да на првом питању које се односило на набрајање нормативних прописа који регулишу употребу средстава принуде нико од испитаника осим Закона о полицији није знао за други пропис. Поред Закона о полицији следећи важан правни акт је Правилник о техничким обележјима и начину употребе средстава принуде. Све наведено може да указује да полицијски службеници читају само Закон о полицији или да је настава која се организује на ову тему искључиво везана за законске прописе.

- На друго питање које се односило на *набрајање свих средстава принуде које полицијски службеник може да употреби на интервенцији, односно набрајање основних средстава принуде*, сви испитаници набројали су сва основна средства

принуде осим једног испитаника који није у оквиру основних средстава убројао средства за везивање.

Резултати другог питања, где је тражено набрајање основних средстава принуде, указују на то да полицијски службеници знају чим располажу и која средства принуде могу употребити на интервенцији.

- Треће питање односило се на употребу физичке снаге, односно када су испуњени услови за њену употребу. Дванаест испитаника је знало да физичку снагу могу да употребе ради одбијања напада или савлађивања отпора лица, осталих *тринаест* испитаника дало је половичне одговоре, односно навели су један од два услова за употребу физичке снаге.

Анализом овог питања које се односило на употребу физичке снаге, на које је 48% испитаника дало тачан одговор а осталих 52% половичан, указују на средњи ниво знања полицијских службеника. Због савладавања отпора 23%

испитаника би употребило физичку снагу, што наводи на сумњу да полицијски службеници знају да због одбијања напада могу употребити средства принуде али то нису набројали због тога што мисле да се одбијање напада подразумева. Без обзира на све, морало би више да се поради на подизању нивоа знања полицијских службеника.

- Четврто питање односило се на *услове за употребу службене палице*, на које су 23 испитаника дала тачан одговор, а то је да се службена палица може употребити само ако употребом физичке снаге не може да се одбије напад или савлада отпор, док су 2 испитаника дала нетачан одговор. У вези употребе службене палице испитаницима је постављено питање *на ком делу тела неће задавати ударце службеном палицом осим као крајњу меру*, на шта је 23 пута наведена глава, 20 гениталије, 7 грудни кош, 5 кичма, 5 стомак, 4 врат и 4 зглобови. Нико од испитаника није набројао сва места

где неће задавати ударце службеном палицом дефинисана Законом о полицији. Углавном су сви одговори садржали главу и гениталије.

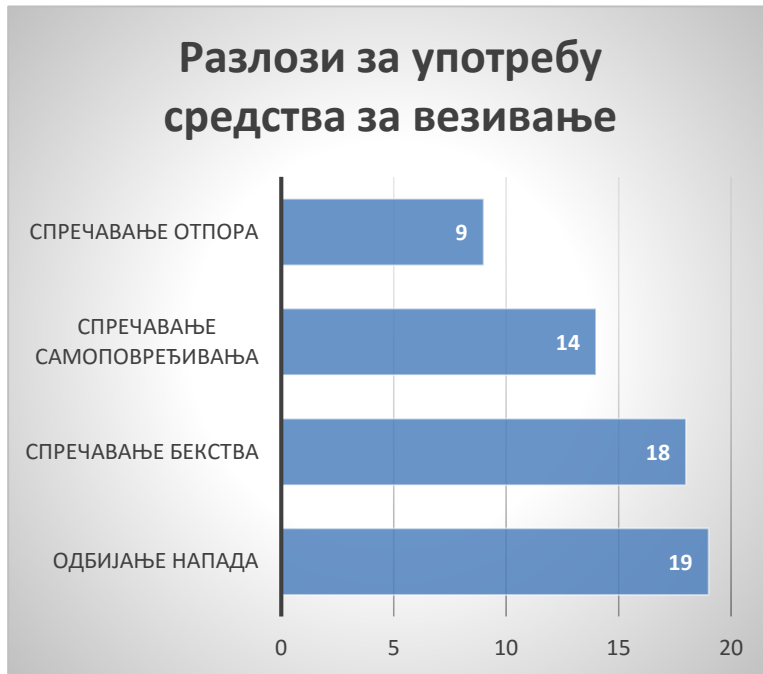
На питање које се односило на употребу службене палице полицијски службеници су показали много веће знање, од претходног питања, где је 92% њих дало потпуно тачан одговор. Овај податак нам говори да полицијски службеници знају да када не могу физичком снагом да савладају отпор или одбију напад лица, као следеће средство по тежини које ће употребити биће службена палица. Исказано знање је последица устаљености овог законског решења дуги низ година, што указује да законодавна власт мора да обрати пажњу да доношење трајнијих нормативних решења која неће бити подложна сталним променама.

Испитаници су на питање где неће задавати ударце службеном палицом најчешће набрајали главу и гениталије, што су уједно делови тела на којима се могу изазвати тешке и трајне последице по лице, те полицијски службеници избегавају да употребљавају службену палицу на овим деловима тела како не би

изазвали неке теже и трајније последице по здравље лица.

- Пето питање односило се на *услове за употребу средства за везивање*, у 19 случајева наведено је као један од разлога одбијање напада, у 18 спречавање бекства лица, у 14 спречавање самоповређивања и у 9 спречавање пружања отпора. Од свих испитаника њих 3 су дала потпуне одговоре.

Код услова за употребу средстава за везивање највећи број испитаника набројао је одбијање или спречавање напада а нешто мањи број спречавање бекстава лица, што указује на то да се из ових разлога најчешће лицу стављају средства за везивање. Врло мали број испитаника је набројао све услове за употребу средстава за везивање 12%, али то није толико важан податак обзиром да се гледајући

статистички средства за везивање најчешће и употребљавају из најчешће набројаних разлога.

- Шесто питање односило се на *услове за употребу ватреног оружја* као једног од најважнијих питања. Услов за употребу ватреног оружја, *заштита живота људи*, набројала су **10** испитаника, али од истих, њих **7** су дала поред заштите живота људи и бар један потпуно нетачан услов за употребу ватреног оружја. *Ради одбијања напада којим се угрожава њихов живот* определило се **6** испитаника, али од истих, њих **3** али су поред наведеног услова дали бар један потпуно нетачан одговор. *Одбијање напада од објекта или лица које се обезбеђује а у случају непосредне опасности по живот*, споменула су **3** полицијска службеника, али су и она као и испитаници у претходним питањима, поред наведеног тачног, дали и услове за употребу ватреног оружја која су потпуно нетачна. *Спречи бекство лица затеченог у извршењу кривичног дела за које се гони по службеној дужности и за које је прописана казна затвора у трајању од десет година или тежа казна, а у случају непосредне опасности по живот и спречи бекство лица законито лишеног слободе или лица за које је издат налог за лишавање слободе због извршења кривичног дела из претходног услова, а у случају непосредне опасности по живот*, нико од испитаника није у потпуности рекао иако је било **4** делимична одговора. Код њих је

недостајала непосредна опасност по живот као главни услов за употребу ватреног оружја. Као једини услов за употребу ватреног оружја **8** испитаника је дало одговор да се ватрено оружје може употребити *само ако је непосредно живот угрожен*.

Кад говоримо о ватреном оружју као средству принуде чијом употребом се угрожава живот и тело лица, очекивало се да испитаници дају највећи број тачних одговора, а интервјуом је потврђено следеће. Потпуно нетачних одговора дало је 28% испитаника за које можемо да претпоставимо да је одраз неупотребљавања ватреног оружја што и статистика показује да није било употребе ватреног оружја од ступања важећег закона на снагу 01. јануара 2006. године, или недовољно самосталног ангажовања у правцу подизања нивоа знања, неадекватне или недовољног броја часова наставе која се одржава. Добро размишљање код 32% испитаника који би ватрено оружје употребили само ако је нечији живот угрожен, што се поткрепљује чињеницом да је у Закону о полицији који је у припреми дефинише на сличан начин употреба ватреног оружја. Такође и код **40%** испитаника имамо као један од услова за употребу заштита живота људи што са претходних **32%** чине висок резултат од **72%** испитаника који би употребили ватрено оружје *када је угрожен живот*, што је једини и најважнији разлог за употребу ватреног оружја.

Други део прикупљања емпиријских података састојао се из пет питања која су се односила на праксу полицијских службеника и начине њиховог поступања у појединим ситуацијама. Питања су обухватила искуство у примени средства принуде, правилност употребе средстава принуде приликом интервенције, начин поступања у случају пружања пасивног отпора у две ситуације и начин поступања са лицем након употребе средства принуде.

- На питање да ли је током радне каријере употребљавао средства принуде 4 испитаника нису док је 21 испитаник употребљавао нека од средства принуде. Од испитаника који су употребљавали, 2 су употребљавала сва средства принуде, 10 је употребљавало физичку снагу, службену палицу и средства за везивање и 9 физичку снагу и средства за везивање. Од свих испитаника, пред судом се водио поступак у 2 случаја, а дисциплински у 3, са тим што је у једном случају покренут поступак и пред судом и пред дисциплинским старешином.

- Следеће питање односило се на правилност и поштовање мера безбедности приликом употребе средстава принуде у реалним ситуацијама у којима су се налазили испитаници. Свих 25 испитаника одговорило је да се води рачуна о правилности употребе средства принуде али да постоје одступања у зависности од конкретног средства принуде и ситуације у којој се налазе. Што се тиче мера безбедности 20 испитаника их углавном не поштује а као разлоге за такво поступање наводе адреналин, брзина, ефикасност, лице сарађује, процена лица по његовом претходном понашању, познато лице и његове склоности, разлози због којих се примењују средства принуде.
- Испитаницима је постављено питање како *би поступили у ситуацији када лице почне да бежи*. Од укупног броја 18 испитаника применило би физичку снагу ако лице после наређења неће да стане а затим и средства за везивање, 4 испитаника би применило само физичку снагу а средства за везивање би применила по процени у односу на даље понашање лица, 3 испитаника применила би и службену палицу ако физичком снагом не могу да спрече бекство лица а од њих средства за везивање 2 испитаника би обавезно применила док би их по процени применио 1 испитаник.
- Ситуација у којој би *лице седело и пружало активан отпор држећи се за сто а при том вређало полицијског службеника који поступа и не поступа по наређењу*, код испитаника јавили су се различити одговори. У овој ситуацији 13 испитаника после наређења применило би физичку снагу ради савладавања отпора затим би према процени применили средства за везивање, а њих 6 би применили и службену палицу према процени ако не савладају отпор физичком снагом. Физичку снагу и средства за везивање обавезно би применила 12 испитаника.
- Последње питање из ове групе односило се на *поступак са лицем након употребе средства принуде*. Сви испитаници би лице довели до службених просторија, а затим би, ако се на лицу места није могло, проверили или утврдили његов идентитет. У медицинску установу ради прегледа лица 12 испитаника би одвели лице обавезно, 4 испитаника би га одвели само ако има видљиве повреде, а 6 испитаника би омогућило лицу медицинску помоћ само ако прихвати. Нуђење алкотестирања лицу према коме су употребљена средства принуде понудила би 2 испитаника, а обавестило ближње о употреби средства принуде такође 2 испитаника. Поред наведених одговора било је

и доста одговора које се нису односила директно на поступак са лицем већ се односило на мере и радње полицијског службеника након употребе средства принуде.

На основу анализе добијених одговора за другу групу питања може се извести закључак да испитаници имају искуства са употребом средстава принуде обзиром да је 84% испитаника употребљавало неко од средстава принуде, од којих је физичку снагу и средства за везивање употребљавало 90% испитаника. Најчешће употребљавана средства и према статистици ПИ Крушевац из периода од 2008. – 2014. године су управо ова средства принуде.

Даље, можемо да закључимо да је проблем код испитаника тај што се мало пажње посвећује мерама безбедности приликом интервенције што може довести до тога да полицијски службеник угрози своју или туђу безбедност а тиме и свој или туђи живот или физички интегритет. Зато мора више да се ради на обуци, како теоријској тако и практичној, полицијских службеника како би се отклонили узроци које наводе испитаници.

Што се тиче поступања испитаника у ситуацијама пасивног отпора оглушивањем, тј. када лице почне да бежи, 80% испитаника би применило физичку снагу ако лице неће после наређења да стане а затим и средства за везивање обавезно ради спречавања бекства. Оваква процена испитаника је правилнија, и употреба средства за везивање је обавезна, обзиром да је лице бежало иако је знало да према њему поступају полицијски службеници и у том случају постоји сумња да лице може поново покушати бекство. Код 16% испитаника постојала би претходна процена после физичке снаге да ли лице треба везати што треба избегавати у оваквим ситуацијама из већ наведеног разлога али и због тога што полицијски службеници не могу претпоставити шта лице у том тренутку планира иако не одаје сумњиве знаке. Мали број, 12% испитаника службену палицу применио би у случају да лице не може да савлада физичком снагом. Ово је добро размишљање испитаника и правилно, на које су одговорили испитаници женског пола, вероватно због тога што су слабије конституције од мушкараца који су у већини случаја лица према којима се поступа. Наравно и ово је тачан одговор, јер нам Правилник о техничким обележјима и начину употребе средстава принуде даје могућност употребе службене палице према лицу које пружа пасиван отпор а исти се на други начин не може савладати.

Поступање испитаника у ситуацијама активног отпора и при том поступању трпљење вређања од стране лица према коме се службено поступа, 52% испитаника би применило физичку снагу а средства за везивање према процени, што није можда и најбоље решење. У оваквој ситуацији лице може, након одређеног периода, поново да пружа отпор или покуша нешто друго због чега је боље обезбедити лице адекватно и онемогућити га у даљим незаконитим радњама везивањем, што би применило 48% испитаника. Службену палицу употребило би 24% испитаника ако физичком снагом не би успели да савладају отпор што је законито решење у случају да сами службено поступају према лицу. Ако не поступа сам, требало би прво применити физичку снагу од стране оба полицијска службеника и инсистирати на њој према принципу сразмерности. Из претходна два одговора примећује се да полицијски службеници дају боље резултате када су у питању практична питања у односу на теоријска из првог дела интервјуа.

Када се заврши са употребом средстава принуде где је потребно поступати према даљим нормативним прописима а то је осигуравање да се лицу пружи неопходна медицинска помоћ и обавештавање његових најближих о употреби, 44% испитаника би лице одвело обавезно до медицинске установе ради прегледа без обзира на повреду, 16% испитаника би одвело лице само ако има видљиве повреде док би му 24% испитаника омогућило медицинску помоћ у случају прихватања након саопштавања тог његовог права, а 12% испитаника уопште није поменула да лице има право на медицинску помоћ. Анализирајући резултате дошло се до закључка да немамо адекватан потпун одговор који би гласио да ће се лицу обавезно омогућити медицинску помоћ у случају постојања опасности по живот или телесни интегритет а да ћемо лицу дати избор пружања медицинске помоћи у случају непостојања поменутог угрожавања. Разлог због кога би испитаници обавезно одвели лице у медицинску установу је из предострожности и могућих даљих правних компликација са лицем према коме се поступало. Могуће је и фингирање повреда од стране лица те полицијски службеници прибегавају да лице „за сваки случај“ прегледа доктор и уочено стање констатује у свој протокол. Било који разлог од наведених, 84% испитаника би омогућило лекарски преглед, што указује на високу свест о поштовању здравља лица према коме су употребљена средства принуде. Право на обавештавање ближњих о употреби средстава принуде омогућило би 8% испитаника, али и овај одговор није потпун јер је потребно да се лице изјасни да ли жели да се о употреби обавести неко

њему блиско лице. И код права на пружања медицинске помоћи и обавештавања ближњег након употребе средстава принуде испитаници нису били адекватни саговорници зато што према Обавезној инструкцији о начину извештавања и оцењивања оправданости и правилности употребе средстава принуде о свим овим питањима одлучује полицијски службеник на радном месту шефа смене дежурне службе.

Трећи део прикупљања емпиријских података састојао се из три питања која су се односила на извештавање након употребе средстава принуде. Питања су обухватила правилност сачињавања извештаја, мишљење о актима које се требају сачинити након употребе, проблеме са којима се сусрећу полицијски службеници приликом сачињавања аката, мишљење о новом обрасцу за извештавање након употребе средстава за везивање и о старешинама који учествују у целокупном процесу од употребе до закључења предмета.

- Прво питање односило се на *мишљење испитаника о извештавању након употребе средстава принуде* на шта су, од укупног броја испитаника, њих 9 рекла да су извештаји који се сачињавају компликовани и да је потребно поједноставити их, 8 испитаника сматра да и целокупном извештавању има много аката за сачињавање након употребе, 6 испитаника је рекло да се у извештају питања понављају што доводи до непотребне обимности, 4 испитаника сматрају да извештавање одузима много времена, 3 испитаника сматрају да се у извештају превише детаљише, 2 испитаника сматрају да су извештаји непотребни и 1 испитаник сматра да је извештај неразуман. Да је целокупно извештавање и извештаји добри и корисни сматрају 8 испитаника.
- Даље, испитаници који су употребљавали средства принуде одговарали су на питање да ли су им *извештаји враћани на дораду или исправку и зашто*. Код 7 испитаника извештаји нису враћани на дораду, а код 14 испитаника извештаји су враћани због неадекватне терминологије, усклађивања времена, неадекватног описа догађаја и пре обимног описа догађаја.
- Следеће питање односило се на *новију упрошћенију извештај* који се попуњава само када су употребљена средства за везивање без истовремене употребе средстава принуде, при чему нису наступиле телесне повреде. Од укупног броја испитаника 16

је видело образац извештаја и упознато је са њим, док 9 испитаника није видело образац поменутог извештаја.

Анализа трећег дела интервјуа показала је да 32% испитаника сматра да је целокупно извештавање након употребе средстава принуде добро и корисно, док 68% испитаника сматра да постоје недостаци у виду сложених образаца, питања која се непотребно понављају а на која полицијски службеници требају да одговоре у обрасцу, обимности аката, превише детаљисање, потребно доста времена за сачињавање свих аката. Као што смо видели код претходног поглавља, Анализа употребе физичке снаге и средстава за везивање на практичном примеру из праксе, након употребе неопходно је сачинити више писаних аката као што су: извештај о употреби средстава принуде, налог за извршење службеног задатка са извештајем, извештај о примењеним овлашћењима, службену белешку о догађају и службену белешку о алкотестирању. Испитаници који су рекли да им сачињавање ових аката одузима доста времена као и испитаници који су рекли да има много аката за сачињавање, нису погрешили јер је чињеница да доста времена одузима сачињавање свих аката као и да је потребно сачинити минимум 5 аката приликом употребе средстава принуде. Што се тиче испитаника који су рекли да су извештаји компликовани, да се превише детаљише и да се у истом извештају једно питање поставља више пута, са тим констатацијама не би могли да се сложимо обзиром да је извештај о употреби средстава принуде урађен тако да се приликом попуњавања не испусти ни један детаљ који би у неком даљем поступку могао да буде од кључне важности за одлучивање о оправданости и правилности употребе средстава принуде. Извештај о примењеном овлашћењу у целокупном процесу је можда вишак зато што се сви ти подаци који се налазе у поменутом извештају налазе са много више детаља у извештају о употреби средстава принуде. Такође, у службеној белешци о догађају могло би да се упишу детаљи око алкотестирања лица тако да се не би сачињавала засебна белешка о алкотестирању лица.

Извештаји о употреби средстава принуде 67% испитаника враћани су на дораду највише због неадекватне терминологије, усклађивања времена, неадекватног описа догађаја и преобимног описа догађаја, док код 33% испитаника извештаји нису враћани. Упоредним погледом са учесталашћу употребе средстава принуде можемо да закључимо да испитаници не употребљавају често средства принуде те када дође до тога, после одређеног

времена након прошле употребе средстава принуде, наступио је процес заборављања и ако се често не читају прописи долази до проблема у сачињавању службених аката.

Када се са испитаницима говорило о новијем обрасцу извештаја о употреби средстава принуде који се попуњава само када су употребљена средства за везивање без истовремене употребе средстава принуде, при чему нису наступиле телесне повреде, 64% испитаника је видело и упознато је са њим док 36% није видело поменути образац извештаја. Иако је велики број испитаника упознат са новим обрасцем извештаја резултати нам показују да је потребно, са овим важним актом, да се упознају сви који могу доћи у ситуацију да употребе средства принуде. Због тога је неопходно одржавати чешће наставе и од стране старешина организовати кратка, циљна предавања.

Четврти и последњи део прикупљања емпиријских података састојао се из два питања која су се односила на наставу на коју присуствују полицијски службеници са циљем унапређења знања и самосталном ангажовању на унапређењу знања.

- Прво питање односило се на мишљење *о настави која се организује на тему употребе средстава принуде*. Од укупног броја испитаника њих 5 је задовољно терминима и начином реализације наставе, док је 20 незадовољно, од којих 12 испитаника сматра да је потребно више убацити практичних примера и 14 испитаника сматрају да је потребно чешће извођење наставе.
- Следеће питање требало је да покаже *самостално ангажовање испитаника на унапређењу знања читањем прописа*. У овом питању одговори су били понуђени, на шта је 13 испитаника одговорило да је читало прописе у последње 2 године, од 2 – 5 година 7 испитаника и 5 испитаника није читало прописе из ове области више од 5 година.

Анализом мишљења испитаника о настави која се организује на тему употребе средстава принуде показало је да 80% испитаника незадовољно наставом, а као разлоге наводе мали број часова и потреба за обогаћивање наставе убацивањем практичних примера из праксе који би се анализирали током наставе чиме би стекли сигурност приликом употребе средстава принуде.

Када је у питању самостално ангажовање испитаника на унапређењу знања, 52% испитаних читало је прописе у последње 2 године, што није довољно јер сви испитаници могу сваког тренутка доћи у ситуацију да употребе средства принуде, обзиром на врсту посла који обављају, где овај резултат треба да буде изнад 80%.

Полицијски службеници траже сигурност приликом употребе средства принуде што све види анализом мишљења о настави, где траже нове методе које ће им повећати знање и ослободити их последица, односно „страха“ и избегавања употребе средстава принуде. Али недовољно самостално ангажовање на унапређењу сопственог знања мимо обавезних настава која се одржавају такође доводи до истих последица, где је потребно да се полицијски службеници мотивишу да им читање прописа које свакодневно користе буде навика.

8. Закључак

У примени права, пре употребе средства принуде, круцијални појмови морају бити пре свега преговори, посредовање, убеђивање и решавање сукоба. „Предност треба дати комуникацији у покушају да се постигну легитимни циљеви примене права. Међутим, ови циљеви се не могу увек постићи путем комуникације.“⁵⁶ У оваквој ситуацији полицијски службеник мора брзо да донесе одлуку да ли ће оставити ситуацију каква јесте и не постићи законити циљ, или ће употребити средства принуде чиме ће покушати да постигне законити циљ.

Од свих овлашћења средства принуде, као последња у низу, су најосетљивија по свом значају и уједно овлашћења која угрожавају телесни интегритет а у најгорем случају и живот људи. Зато су као таква регулисана законима и нормативно правним актима ниже правне снаге од закона како би се детаљно разрадио разлог за употребу, начин употребе, начин извештавања након употребе, права лица према коме су употребљена, обавезе службених лица који су их употребили као и друга важна питања. Ову област регулише Закон о полицији, Правилник о техничким обележјима и начину употребе средстава принуде, Обавезна инструкција о начину извештавања и оцењивања оправданости и правилности употребе средстава принуде и Уредба о врстама наоружања и опреме полицијских службеника МУП-а. Наведени прописи употребљавају се од 2006-е године где се сагледавајући исте може рећи да би се у овој важној области морало порадити на смањењу претераног нормативизма и поједностављењу правне регулативе тј. услова за употребу средстава принуде.

Приликом употребе средстава принуде, полицијски службеници морају бити уверени да су се сва остала средства за постизање законитог циља истрошена или да се њима не може постићи законити циљ. Ако дође до употребе средстава принуде, полицијски службеник водиће рачуна о законитости, неопходности, поступности, пропорционалности и суздржаности.

---

⁵⁶ C. de Rover, To Serve and to Protect, International committee of the red cross, Geneva, 1998, стр. 267, стр. 267.

У прошлим нормативним одређењима као што су Закон о унутрашњим пословима РС, који је прописивао опште услове за употребу средстава принуде, врсте средстава принуде и упућивао на доношење подзаконских прописа којима су ближе регулисани услови и начин употребе појединих средстава принуде, што је важећим Законом о полицији из 2006-е године промењено. Закон о полицији као *системски закон* најважнији је извор права за рад полицијских службеника који регулише између осталог и употребу средстава принуде. Упоредно – правни приказ показује да су важећим решењима средства принуде битно другачије конципирана и регулисана питања општих и појединачних услова за примену средстава принуде. Закон о полицији који је у нацрту још увек, на сличан начин конципира опште и појединачне услове за примену средстава принуде, и чини се да је то за корак испред важећег закона, али код ватреног оружја постиже врхунац и на веома јасан и недвосмислен начин одређује његову употребу што ће се вероватно у пракси одразити на сигурност приликом употребе.

Истраживањем из рада показана је потреба улагања више времена у психо – физичку припрему полицијских службеника како би се подигла готовост на највиши могући ниво чиме би у сваком тренутку имали оспособљене „чуваре закона“ за извршавање послова које заједница од њих захтева. Такође, потребно је донети законе са јасно одређеним границама поступања чиме би се отклониле бојазни полицијских службеника од могућих судских поступака.

И на крају, модерна полиција мора бити континуирано спремна да ефикасно превентивно поступа, а по потреби и репресивно реагује у циљу остваривања послова из свог делокруга рада. То захтева не само теоретску и практичну обученост полицајаца, односно њихову професионалну оспособљеност и мотивисаност него и снабдевање полицијских снага одговарајућом техничком опремом.

Литература

---

1. С. Милетић, Полицијско право, Полицијска академија, Београд, 2003.
2. С. Милетић, С. Југовић, Право унутрашњих послова, Криминалистичко – полицијска академија у Београду, Београд, 2009.
3. Ж. Никач, Д. Јоксимовић, Средства принуде – нова законска и подзаконска решења МУП-а Републике Србије, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, бр. 1-2, 2008.
4. Н. Теофиловић, Т. Теофиловић, Оружје и безбедност грађана у Србији, НБП, Криминалистичко – полицијска академија, Београд, бр. 3, 2006.
5. Ж. Никач, Нови правилник МУП РС о условима и начину употребе средства принуде, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2005, бр. 4.
6. Г. Вучковић, Основна манипулација формацијским средствима за везивање – лисице, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2005, бр. 2.
7. М. Благојевић, М. Допсај, Г. Вучковић, Специјално физичко образовање I, Полицијска академија, Београд, 2006.
8. Ђ. Амановић, Теоријски основ употребе силе и ватреног оружја, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2003, бр. 3.
9. Д. Милидраговић, Н. Милић, Непосредна опасност по живот као посебан услов за употребу ватреног оружја, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, бр. 2, 2011.
10. EUROPEAN POLICE AND CRIMINAL LAW CO-OPERATION, HART PUBLISHING, OXFORD, 2014.
11. З. Чукић, Услови и начини употребе средстава принуде од стране органа унутрашњих послова, Судска пракса, бр. 7/8, 2004.
12. Арлов, Д., Употреба средстава принуде - средства за везивање, Безбедност, Министарство унутрашњих послова, Београд, број 4 2006.
13. Дапчевић-Марковић, Љ., Европски стандарди у раду полиције, Докторска теза, Правни факултет, Београд, 2008.
14. C. DE ROVER, TO SERVE AND TO PROTECT, INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS, GENEVA, 1998.

15. М. БОЖОВИЋ, МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДИ ПОЛИЦИЈСКОГ ПОСТУПАЊА И ПРИМЕНЕ ПОЛИЦИЈСКИХ ОВЛАШЋЕЊА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ, БЕЗБЕДНОСТ, МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА, БЕОГРАД, БРОЈ 3, 2012.
16. М. ЗАКИЋ, И. ЗИНДОВИЋ, МЕТОДОЛОГИЈА НАУЧНО – ИСТРАЖИВАЧКОГ РАДА, ПОСЛОВНИ БИРО, БЕОГРАД, 2010.
17. М. ПЕЧУЛИЋ, МЕТОДОЛОГИЈА ДРУШТВЕНИХ НАУКА, САВРЕМЕНА АДМИНИСТРАЦИЈА, БЕОГРАД, 1982.
18. Д. КЕКИЋ, ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА МЕЂУНАРОДНО-ПРАВНИХ СТАНДАРДА О УПОТРЕБИ ПОЛИЦИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПРИНУДЕ У ПРОПИСИМА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, КУЛТУРА ПОЛИСА, ИЗДАЊЕ 2, 2012.
19. П. ДУЈКОВИЋ, ПРИМЕНА ОВЛАШЋЕЊА ПОЛИЦИЈЕ : УВОД У ПОЛИЦИЈСКУ ТАКТИКУ, МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА, БЕОГРАД, 2009.
20. ZABRANA MUČENJA I NEČOVJEČNOG ILI PONIŽAVAJUĆEG POSTUPANJA ILI KAŽNJAVANJA, АКЦИЈА ЗА ЛЈУДСКА ПРАВА, ПОДГОРИЦА, 2013.
21. N. VUČINIĆ, LJUDSKA PRAVA, BEZBJEDNOST ZAJEDNICE I SIGURNOST POJEDINCA, CENTAR ZA LJUDSKA PRAVA, ПОДГОРИЦА, 2009.
22. L. LEIGH, POLICE POWERS IN ENGLAND AND WALES, BUTTERWORTH’S, LONDON, 1985.

Остала истраживачка грађа

1. УСТАВ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ. СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РС. БР. 98. 2006.
2. ЗАКОН О ПОЛИЦИЈИ РС, СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РС, БР. 101/2005, 63/2009 – одлука УС, 92/2011 и 64/2015.
3. ЗАКОН О ЈАВНОМ РЕДУ И МИРУ, СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РС, БР. 51/92, 53/93, 67/93, 48/94, 85/05 и 101/2005.
4. ПРАВИЛНИК О ТЕХНИЧКИМ ОБЕЛЕЖЈИМА И НАЧИНУ УПОТРЕБЕ СРЕДСТАВА ПРИНУДЕ, СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РС, БР. 19/2007, 112/2008 и 115/2014.
5. ПРАВИЛНИК О УСЛОВИМА И НАЧИНУ УПОТРЕБЕ СРЕДСТВА ПРИНУДЕ, СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РС, БР. 133/04.
6. УРЕДБА О ВРСТАМА НАОРУЖАЊА И ОПРЕМЕ ПОЛИЦИЈСКИХ СЛУЖБЕНИКА У МУП-У, СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РС, БР. 27/06.

7. КРИВИЧНИ ЗАКОНИК, СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РС, БР. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 и 108/2014.

Интернет извори

1. НАЦРТ ЗАКОНА О ПОЛИЦИЈИ, < [HTTP://WWW.MUP.GOV.RS/CMS/RESURSI.NSF/NACRT-ZOP-CIR-301115.PDF](http://www.mup.gov.rs/cms/resursi.nsf/nacrt-zop-cir-301115.pdf) >, ПРИСТУПЉЕНО ДАНА 20.12.2015. ГОДИНЕ.
2. УНИВЕРЗАЛНА ДЕКЛАРАЦИЈА О ЉУДСКИМ ПРАВИМА, < [HTTP://WWW.SOSTELEFON.ORG.RS/ZAKONI/12.%20UNIVERZALNA%20DEKLARACIJA%20O%20LJUDSKIM%20PRAVIMA.PDF](http://www.sostelefon.org.rs/zakoni/12.%20UNIVERZALNA%20DEKLARACIJA%20O%20LJUDSKIM%20PRAVIMA.PDF) >, ПРИСТУПЉЕНО ДАНА 01.11.2015. ГОДИНЕ.

Сажетак и кључне речи

У овом мастер раду, под називом „Полицијска средства принуде“, анализирана су основна средства принуде, физичка снага, службена палица, средства за везивање и ватрено оружје која употребљавају полицијски службеници према правно потчињеним грађанима. То је уједно најнепосреднији израз државне власти и истовремено најоштрији облик задирања у права грађана. У раду су дефинисана основна средства принуде као средства принуде која су у најчешћој употреби у раду полицијских службеника. Затим се упоредно разматра важећи Закон о полицији са претходним нормативним актима који су важили до његовог ступања на снагу. У следећем делу сваког средства принуде прави се поређење важећег Закона о полицији са истим законом који је у нацрту. Затим се на примеру из праксе анализира употреба физичке снаге и средства за везивање са акцентом на поступак полицијских службеника током интервенције и акте које сачињавају након завршене интервенције. И на крају анализира се истраживање које је спроведено интервјуом 25 полицијских службеника.

Циљ овог рада је изналажење адекватних нормативних решења којим би, са што мање штетних последица по грађанске слободе и права, полицијски службеник извршио службени задатак. Такође циљ је и унапређење нивоа знања и шире сагледавања проблема при употреби средства принуде. Поступак оцене оправданости и правилности употребе средства принуде један је од значајнијих процеса од употребе до архивирања предмета, те је као циљ у овом раду његово изучавање и покушај бољег разумевања.

При истраживању циљева у раду су коришћени одговарајући основни и посебни научно – истраживачки методи. У процесу прикупљања података круцијалних за анализу употребе средства принуде коришћен је научно – истраживачки метод, а у процесу поређења нормативних решења из дела примене средстава принуде у полицији коришћен је упоредно – правни и историјско – правни метод. У раду је анализиран пример из праксе као и интервју са полицијским службеницима при чему је коришћен аналитички метод.

Као резултат истраживања увидели смо да у прошлим нормативним одређењима као што су Закон о унутрашњим пословима РС, који је прописивао опште услове за употребу

средстава принуде, врсте средстава принуде и упућивао на доношење подзаконских прописа којима су ближе регулисани услови и начин употребе појединих средстава принуде, што је важећим Законом о полицији из 2006-е године промењено. Закон о полицији као *системски закон* најважнији је извор права за рад полицијских службеника који регулише између осталог и употребу средстава принуде. Упоредно – правни метод показао је да су важећа нормативна решења средства принуде битно другачије конципирана и регулисана питања општих и појединачних услова за примену средстава принуде. Закон о полицији који је у нацрту још увек, на сличан начин конципира опште и појединачне услове за примену средстава принуде, и чини се да је то за корак испред важећег закона, али код ватреног оружја постиже врхунац и на веома јасан и недвосмислен начин одређује његову употребу што ће се вероватно у пракси одразити на сигурност приликом употребе.

Анализом истраживања, које је спроведено методом интервјуа, показана је потреба улагања више времена у психо – физичку припрему полицијских службеника која би довела до подизања готовости на највиши могући ниво чиме би у сваком тренутку имали оспособљене „чуваре закона“ за извршавање послова које заједница од њих захтева. Такође, указано је на потребу доношења закона са јасно одређеним границама поступања чиме би се отклониле бојазни полицијских службеника од могућих судских поступака.

Кључне речи: полиција, овлашћења, примена средства принуде, закон о полицији.

Abstract and key words

In this master thesis, under the name of „Police means of coercion” basic means of coercion are analyzed- physical use of force, the baton, means of restriction and fire arms which are used by the police officers to the legally subordinated citizens. At the same time it is also the most direct expression of the government and at the same time the most rigid means of protruding into the citizens’ rights. In this thesis the means of coercion are defined as the means of force which are most often used by the police officers. Comparatively, we are discussing the current Law on police with the previous normative acts which were current until the Law on police has been voted. In the next part of every mean of coercion a comparison of the current Law of police with the one draft of the new Law of police is being done. Then on the examples of everyday practice when the use of physical force and means of restriction with the emphasis on the procedure done by the police officers during the intervention and the reports which are made after the intervention had taken place an analysis is done. In the end a survey in form of an interview where 25 police officers is analyzed.

The purpose of this thesis is finding the adequate normative solutions which would, with as little consequences as possible for the civil rights, allow a police officer to do his intervention. Also, the purpose of this thesis is the advancement of the level of knowledge and more liberal view on the problem on the use of police force. The procedure of assessing justification and regularity of the use of coercive measures is one of the most meaningful processes from the use to the archiving of the case, as is tried to be analyzed in this work.

During this survey basic and special scientific- researching methods have been used. In the process of gathering data crucial for the analysis of the use of the means of coercion a scientific-researching method have been used. In the process of comparison of the normative solutions from the part of the use of coercion in the police a comparative- legal method and a historical- legal method have been used. Examples from everyday practice have been analyzed as well as the interviews with the police officers where an analytical method has been used.

As a result of a research we have seen that in the last legal acts like the Law of internal affairs of the Republic of Serbia, which has issued general terms for the use of coercion, the types of coercion

and has initiated the adoption of implementing regulations which closely regulated conditions and manner of use of certain means of coercion, which the current Law on Police of 2006 changed. The Law on police as a systemic law is the most important source of law in the work of police officers, which regulates, inter alia, the use of force. Comparative - legal method showed that the valid normative solutions coercive significantly differently designed and regulated questions of general and specific conditions for the application of force. The Law on police which is still in draft, similarly conceives general and specific conditions for the application of coercive measures, and it seems that this is a step ahead of the current law, but at the peak of firearms and in a very clear and unambiguous manner determines its use of which is likely to affect safety during use in practice.

By the analysis of the survey which was done in the form of interviews, demonstrated the necessity of investing more time in the psycho - physical preparation of police officers that would lead to increased readiness at the highest possible level , which would at any time have qualified " guardians of the law" to perform tasks that the community of them demands. The need to enact laws with clearly defined boundaries of treatment that would eliminate concerns of police officers from possible litigation is also emphasized.

Key words: police, authorization, means of coercion, law on police

Биографија

Марјан Савић рођен је у Крушевцу, 24.11.1987. године. Основну школу „Јован Јовановић Змај“ у Крушевцу завршио је 2002. године а затим уписао „Средњу школу унутрашњих послова“ у Сремској Каменици коју завршава 2006. године.

Након завршене средње школе 2006. године заснива радни однос у Министарству унутрашњих послова у Полицијској управи у Крушевцу на радном месту полицијски службеник. Исте године уписује академске студије на Криминалистичко – полицијској академији у Земуну коју завршава јуна 2010. године. Септембра 2010. године враћа се на радном месту у Полицијској управи у Крушевцу на место помоћника командира Полицијске испоставе Крушевац са звањем полицијски инспектор (потпоручник). На Правном факултету, Универзитета у Нишу, 2014. године уписује мастер студије, смер Унутрашњи послови.

У току школовања стекао је основно знање енглеског језика као и одлично знање рада на рачунару у више програма (Word, Exel, Power Point, Internet explorer...). Носилац је црног појаса први дан у „Ју јутсу“ и плавог појаса из Каратеа.

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА**

Име и презиме аутора мастер рада: Марјан Савић

Наслов мастер рада: „Полицијска средства принуде“

Ментор: др Дејан Вучетић

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предао/ла Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, _____

Потпис аутора

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да је мастер рад, под насловом „Полицијска средства принуде“

пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да овај мастер рад у целини, нити у деловима, нисам пријављивао/ла на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио/ла ауторска права, нити злоупотребио/ла интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу, са подацима о датуму одбране и комисији пред којом је рад брањен.

Аутор мастер рада: Марјан Савић

У Нишу, _____

Потпис аутора

_____